

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Årsrapport för insatsverksamheten 2022

Årsrapport för insatsverksamheten 2022

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Enhet: Enheten för nationella insatser och civilskydd

Foto omslag: Utrustning för MSB:s projekt för tillfälligt nödboende genom rescEU med finansiering från EU-kommissionen utvecklat för Ukraina. Utrustningen förvaras i MSB:s lager i Kristinehamn och Vålberg utanför Karlstad. Foto: Anders Heyle, MSB
Text: Kajsa Nordmark

Publ nr: MSB2172 – februari 2023

ISBN: 978-91-7927-364-4

Förord

MSB:s årsrapport för insatsverksamheten är en sammanfattning av den operativa verksamhet som MSB bedriver både internationellt och nationellt. Rapporten redovisar verksamhet som genomförts under 2022 inom ett antal verksamhetsgrenar: humanitärt, resiliens, fredsfrämjande, civilskydd och nationella insatser. Det kom att bli ett speciellt år då allvarliga händelser i vår omvärld krävde en exceptionell kraftanstängning av MSB.

Kriget i Ukraina medförde att operativ hantering ökade kraftigt. MSB hade förmågan att vara snabbfotade och innovativa och utveckla nya operativa förmågor som anpassades efter behoven hos drabbade människor och det ukrainska samhället i stort. Särskilt viktigt att nämna är samarbetet med andra svenska aktörer, både myndigheter och näringsliv, för att tillhandahålla kritisk utrustning till Ukraina inom flera samhällsviktiga sektorer.

Samtidigt som detta skedde hade MSB, tack vare goda partnerskap med finansärer, möjlighet att fortsätta verka i övriga delar av världen. Vi gav stöd till länder som ofta drabbas av återkommande katastrofer genom kapacitetsutvecklande resiliensinsatser. Detta möjliggörs av MSB:s egen expertis som krishanteringsmyndighet och hemtagningsseffekten blir påtaglig genom erfarenheter och lärdomar som kan omsättas till svenska förhållanden. MSB ansökte och beviljades medel för ett flerårigt projekt med syfte att stärka regional kapacitet i västra Balkan och Turkiet inom områdena jordbävningrisker och hälsokriser.

Fredsfrämjande insatser fortsatte inom EU:s civila konflikthantering, samt tillsammans med OSSE och FN. Stort fokus läggs på perspektivet kring hur mänsklig säkerhet påverkas av försämrad miljö och klimatförändringar. Inom den humanitära verksamheten färdigställde MSB två viktiga anläggningar i Sydsudan och DR Kongo som nu möjliggör en säker och permanent humanitär närvaro i områden där människor är allvarligt drabbade av konflikt och kraftigt beroende av humanitär assistans. Samtidigt ökade efterfrågan på expertis för att stödja den humanitära responsen i världens mest krisdrabbade länder.

Inom civilskyddsområdet är det värt att uppmärksamma att två insatser genom rescEU genomfördes med luftburet stöd för hantering av skogsbränder, i Tjeckien och Frankrike. Dessutom ansökte och beviljades MSB medel för att utveckla och förvalta en rescEU-kapacitet för tillfälliga nödboenden. Antalet nationella insatser ökade i antal, främst beroende på en ökad efterfrågan på luftburet stöd för skogsbrandsbekämpning. MSB:s resurser med helikoptrar och mindre skopande plan

har inneburit att skogsbränder som uppstått kunnat begränsas, trots höga brandriskvärden under året.

MSB:s verksamhetsgrenar förstärker varandra genom gemensam beredskap och anpassade metoder för kompetensförsörjning samt en logistikhantering och materielanskaffning utformad efter behoven. Många utmaningar kvarstår och vårt arbete för att ständigt vara relevanta och ändamålsenliga utifrån behoven i omvärlden fortsätter.

Stockholm, 2023-02-24

Charlotte Petri Gornitzka

Generaldirektör, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Innehåll

SAMMANFATTNING	7
1 INLEDNING	10
1.1 MSB som operativ aktör	10
1.2 Åtterrapporering	12
2 INSATSER MED ANLEDNING AV KRIGET I UKRAINA	13
2.1 Materiel- och transportstöd	14
2.2 Sekonderad personal	15
2.3 Instruktörsutbildningar i akut omhändertagande	16
2.4 Medicinsk evakuering.....	17
2.5 rescEU Shelter	17
2.5.1 Rivne, Ukraina	18
2.5.2 Bucha, Ukraina	19
2.5.3 Charkiv, Ukraina	19
2.5.4 Slovakien	20
2.6 Övrigt stöd.....	20
3 HUMANITÄRA INSATSER	21
3.1 Infrastruktur för humanitär närvaro	23
3.1.1 Färdigställda anläggningar i DR Kongo och Sydsudan	24
3.1.2 Konstruktionsinsatser i Venezuela	25
3.2 Internationella aktörers förmåga att samverka och leda	27
3.2.1 Stärkt humanitär koordinering i Abyei	27
3.2.2 IT-stöd till fältkontor i Sudan.....	28
3.3 Kapacitet för tillfälligt boende och bastjänster	29
3.3.1 Bosättningsplanering i Mocambique	30
3.4 Kapacitet för hantering av miljökonsekvenser.....	31
3.4.1 Miljöstöd till UNHCR i Jordanien	31
3.5 Kapacitet inom jämställdhet och förebyggande av könsbaserat våld ³²	
3.5.1 Arbete mot könsbaserat våld i Etiopien	32
4 KAPACITETSSTÄRKANDE RESILIENSINSATSER	35
4.1 Regionala projekt.....	36
4.1.1 Förbättrad responskapacitet i Sydostasien.....	36
4.1.2 Regionalt resiliensbyggande i Asien-Stillahavsområdet	37
4.1.3 Förbättrad civilskyddsförmåga i Östra partnerskapet	37
4.1.4 Kapacitet att hantera översvämningar i västra Balkan och Turkiet	38
4.1.5 Internationellt utbildningsprogram i katastrofriskhantering	39
4.2 Bilaterala projekt	40
4.2.1 Förbättrad responsförmåga och samordningskapacitet i Irak	40
4.2.2 Förbättrat civilskydd i Armenien	41
5 FREDSTRÄMJE INSATSER	42
5.1 Stöd till EU:s civila krishantering.....	44

5.1.1	EUCAP Somalia	44
5.1.2	EUBAM Libyen.....	45
5.2	Stöd till FN:s fredsfrämjande insatser.....	45
5.2.1	Stöd till minhantering i Irak	45
5.2.2	Stöd med genomförande av sjukvårdsutbildningar.....	46
5.2.3	Stöd inom biståndseffektivitet	47
5.2.4	Stöd till minhantering i Jemen	47
5.3	Stöd till OSSE.....	48
5.3.1	Stärkt vapen- och ammunitionsshantering i Montenegro.....	48
5.3.2	Särskilt övervakningsuppdrag i Ukraina	49
5.4	Högkvarterstjänster	50
5.4.1	Säkerhetsexperter, OSSE	50
5.4.2	Miljörådgivare, EU	51
5.4.3	Medicinska rådgivare, EU	51
5.4.4	Utveckling av global sjukvårdsutbildning, UNDSS.....	51
5.5	Insatsnära verksamhet	52
5.5.1	Utbildning för säkerhetspersonal inom OSSE.....	52
5.5.2	Utbildning för miljörådgivare	53
5.5.3	Utbildning i akut omhändertagande	53
6	CIVILSKYDDSSINSATSER.....	55
6.1	Insatser för skogsbrandsbekämpning genom rescEU	56
7	NATIONELLA INSATSER.....	58
7.1	Insatser för skogsbrandsbekämpning.....	58
7.2	Insatser för samverkan och ledning.....	60
7.3	Översvämningsinsatser.....	60
7.4	Insatser för hantering av farliga ämnen.....	61
7.5	Sök- och räddningsinsatser	61
7.6	Oljeskyddsinsatser	62
8	JÄMSTÄLLDHET	63
8.1	Kunskapshöjande verksamhet	64
9	INSATSTATISTIK OCH EKONOMISK REDOVISNING	65

Sammanfattning

År 2022 var med bred marginal det mest insatsintensiva året någonsin för MSB, med en nästan 60-procentig ökning av antalet pågående insatser jämfört med 2021. Under året genomfördes 411 insatser i 54 länder, inklusive Sverige. Insatser relaterade till kriget i Ukraina har stått för en väldigt stor del av denna påtagliga ökning, totalt 119 insatser. Antalet biståndsinsatser fördubblades jämfört med 2021, från 122 till 244. Under 2021 genomfördes fem insatser i icke-biståndsländer, jämfört med 21 insatser under 2022.

Samtidigt har antalet nationella insatser också ökat, från 134 insatser år 2021 till 146 insatser under 2022. Detta beror främst på att antalet aktiveringar av flygande resurser för hantering av skogsbränder fortsatte att öka även under 2022.

Det pågående **kriget i Ukraina** får mycket svåra humanitära konsekvenser såväl i Ukraina som i Moldavien och andra angränsande länder. Sedan krigsutbrottet har MSB mobiliserat omfattande personella, materiella och finansiella resurser för att stödja krishanteringen i Ukraina och omkringliggande länder. Myndigheten tilldelades extra resurser överstigande 100 mkr för att stödja Ukraina med hanteringen av konsekvenserna av kriget.

MSB har under året arbetat intensivt med humanitära insatser, freds- och säkerhetsfrämjande insatser och resiliensinsatser kopplade till kriget i Ukraina. Under tio månader har MSB genomfört över 100 insatser till ett uppskattat värde av drygt 500 miljoner kronor, där MSB i flera fall varit ansvarig för koordinering och transport av donerad utrustning från ett 30-tal svenska aktörer. Donationer riktades till flera samhällsviktiga sektorer, såsom energi, sjukvård och räddningstjänst.

Som direkt stöd till Ukraina har MSB under året bedrivit ett antal utbildningar för sjukvårdsinstruktörer. Totalt har de certifierade instruktörerna från utbildningarna i sin tur utbildat ca 16 000 personer, runtom i Ukraina, som hjälper civila personer som skadats i kriget.

Förutom ett 40-tal sekunderade experter till FN och EU så har MSB bistått med bland annat 4000 tillfälliga nödboenden i fyra ukrainska regioner samt i Slovakien. MSB har även genomfört flertalet luftburna sjukvårdstransporter av patienter som behövt vård utanför Ukraina. En omfattande del av dessa insatser skedde inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism¹.

¹ Inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism bedrivs arbete med såväl förebyggande, beredskap som respons. Samordnade internationella civilskyddsinsatser genomförs både inom och utanför EU.
https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en

MSB:s **humanitära verksamhet** till övriga delar av världen har varit intensiv. Under 2022 passerade antalet människor i behov av humanitärt stöd 300 miljoner², enligt FN:s bedömningar. Väpnade konflikter, livsmedelsbrist och ökad sårbarhet som en konsekvens av klimatförändringar har bidragit till den successivt förvärrade situationen. Samtidigt har den globala humanitära finansieringen inte ökat i takt med de stigande behoven.

Det humanitära arbetet för MSB har under 2022 präglats av Rysslands krig i Ukraina. Det har samtidigt varit prioriterat för MSB att upprätthålla den humanitära verksamheten i övriga delar av världen. Detta har möjliggjorts genom de extra anslagen för Ukraina, vilket resulterat i att ordinarie humanitär insatsfinansiering från Sida i huvudsak kunnat användas till andra humanitära kriser än Ukraina.

Bortsett från Ukraina har de insatser som påbörjats under 2022 i huvudsak bestått av individuella experter som sänts ut till FN-organ för att stödja deras verksamhet. Inga nya större boende-, kontors- och logistikinsatser har påbörjats under året, medan efterfrågan på individuell expertis varit påtaglig.

Kostnadsnivån för att bedriva humanitär insatsverksamhet har stigit under året. Delvis förklaras detta av den ökande inflationen på global nivå. En annan specifik orsak är att säkerhetsläget i länder som Somalia och Afghanistan gör att kostnader för boende och säkerhetsarrangemang ligger på mycket höga nivåer. MSB har under året påbörjat ett flertal insatser i Afghanistan.

MSB har under året bedrivit ett intensivt arbete inom **resiliensverksamheten**. Dessa insatser syftar till att främja en stärkt förmåga i andra länder och hos internationella aktörer att förebygga, hantera och återhämta från kriser och katastrofer och fokuserar särskilt på arbete med långsiktig och partnerskapsbaserad kapacitetsutveckling.

MSB utvecklar och implementerar kapacitetsstärkande resiliensinsatser ibland tillsammans med andra europeiska myndigheter och organisationer, och alltid i partnerskap med mottagarorganisationerna. Fokus är framförallt på risk- och sårbarhetsanalys, samverkan och ledning samt beredskap för respons. Jämställdhets- och miljöperspektivet tas genomgående i beaktande i insatserna.

De utmaningar som den globala pandemin medförde har påverkat genomförandet av MSB:s kapacitetsutvecklande projekt också under 2022, genom den högre intensitet i verksamheten som det inneburit att starta upp och genomföra verksamhet som behövs skjutas på under pandemin. Gradvis har MSB kunnat flytta ut mer insatspersonal i fält, liksom stödja med korttidsexperter, i takt med att reserestriktioner har lättats. Trots att stora utvecklingssteg tagits av såväl MSB som samarbetspartners vad gäller digitala arbetssätt, får en ökad fältnärvaro klart positiva effekter, främst inom partnerskapsbyggande och lokalt ägarskap av projekten.

Under 2022 har MSB fokuserat på genomförande av pågående projekt. Detta har inneburit ett intensivt implementeringsarbete, i och med ökade möjligheter till rörlighet och resande mellan länder. Arbete har dock fortsatt utförts även på distans,

² Global Humanitarin Overview 2022
<https://reliefweb.int/report/world/global-humanitarian-overview-2022>

för att på så vis öka effektivitet och användning av resurser liksom minska klimatavtrycket, samtidigt som nyttan av implementering på plats i insatsländerna med hänsyn till t.ex. relationsbyggande måste tas i beaktande.

Den ryska invasionen av Ukraina och det förvärrade säkerhetspolitiska läget har på senare tid varit tongivande för MSB:s insatser inom **internationell civil krishantering och fredsfrämjande verksamhet**. Evakueringen av personal i insatserna i Ukraina vid krigsutbrottet, erfarenhetsinhämtning efteråt samt de åtgärder som vidtagits för att ställa om och stödja landet är det som kännetecknar det fredsfrämjande arbetet under 2022.

Med det sagt har de åtaganden som myndigheten haft i andra länder och regioner också upprätthållits under året och vikten av att se hot mot Sveriges och Europas säkerhet i ett globalt perspektiv ligger fast.

MSB har kontinuerligt bidragit inom bl.a. miljö, klimat och säkerhet, främst via sekunderade experter, men genom att bidra till operationaliseringen av strategiska inriktningar inom dessa områden.

I över två års tid har MSB varit delaktigt i revideringen av FN:s globala sjukvårdsutbildning och under 2022 har denna genomförts på flera platser. MSB har också bidragit till att utbilda och handleda FN:s egna instruktörer för att stärka deras kapacitet. FN är, och kommer fortsättningsvis att vara, en central partner för den fredsfrämjande verksamheten i genomförande av stöd till Ukraina.

Under 2022 har MSB genomfört flera **civilskyddsinsatser** inom ramen för rescEU³. Det har handlat om stöd med flygande resurser vid allvarliga och omfattande skogsbränder i Tjeckien och Frankrike. Men också stöd till Ukraina genom MSB:s sjukvårdslager för rescEU, samt med tillfälliga nödbostäder genom rescEU. MSB har också bidragit med flertalet krishanteringsexperter till EU:s civilskyddsteam.

MSB:s roll som **nationell insatsaktör** har fortsatt att utvecklas. Förutom nära 100 aktiveringar av flygande resurser för hantering av skogsbränder har MSB fördjupat samarbetet med kommunal räddningstjänst både inför och efter skogsbrandssäsongen. Dessutom kunde MSB ytterligare stödja kommunal räddningstjänst och andra aktörer för både hantering av höga flöden, oljeutsläpp till sjöss samt stöd vid hantering av farliga ämnen och insatser inom området sök och räddning.

³ rescEU är EU-gemensamma resurser som syftar till att förstärka EU:s beredskaps- och insatskapacitet. https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/resceu_en

1 Inledning

Situationen i omvärlden, i Sverige och i närområdet påvisar ett fortsatt och växande behov av en flexibel och operativ insatsverksamhet. Miljontals människor är drabbade av konflikter runtom i världen. Både i ett europeiskt och globalt sammanhang finns ökade behov av humanitära och fredsfrämjande insatser. Dessutom ökar antalet naturkatastrofer och händelser drivna av klimatförändringar i världen, men även intensiteten av dessa ökar. Detta sammantaget driver allt fler människor på flykt. Det finns således ett snabbt växande behov av att stärka förmågor att identifiera och förebygga risker samt förbereda sig för att hantera olyckor och kriser när de väl drabbar människor och samhällen.

1.1 MSB som operativ aktör

MSB:s operativa uppdrag syftar till att möjliggöra, inrikta och stödja andra aktörers hantering av allvarliga olyckor, kriser och katastrofer. Detta görs genom att bistå med stödresurser till svenska kommuner och länsstyrelser samt till andra länder, EU och FN i samband med större händelser. MSB ska även skapa förutsättningar för centrala myndigheter, länsstyrelser och andra aktörer att hantera allvarliga olyckor och kriser effektivt och samordnat.

MSB ska skapa förutsättningar för andra aktörer att själva hantera situationen. I genomförandet av internationella insatser arbetar MSB främst inom ramen för den svenska biståndspolitik, där MSB har uppdraget att hålla beredskap för räddnings- och katastrofinsatser, humanitär minhantering, stärkande av katastrofberedskap, tidig återuppbyggnad samt civil konflikthantering. MSB genomför också stödinsatser till icke biståndsländer vid katastrofer, främst genom EU:s civilskyddsmekanism och de arrangemang som skapats för att möjliggöra stöd och solidaritet mellan EU-länderna.

Myndigheten bistår även med förstärkningsresurser nationellt, exempelvis vid skogsbrand, översvämning, oljeutsläpp och kemikalieolyckor. MSB har vidare uppdraget att ge stöd till utlandsmyndigheter och nödställda i situationer då många personer med hemvist i Sverige drabbas av en katastrof i utlandet.

MSB:s samlade operativa uppdrag är indelat i tre roller:

- Bidra till nationell beredskap dygnet runt, genom kontakter med ansvariga aktörer i Sverige, EU och i andra länder, omvärldsbevakning och upprätthållande av en aktuell lägesbild, samt att vid behov initiera samhällets samlade hantering av olika samhällsstörningar och MSB:s stöd till andra aktörer både nationellt och internationellt

- Driva den aktörsgemensamma hanteringen vid samhällsstörningar genom att på central myndighetsnivå verka för inriktning och samordning samt en effektiv användning av samhällets samlade resurser och en samlad kriskommunikation, samt
- Stärka andra aktörer med kompetens och materiel genom insatser i Sverige och i andra länder.

Insatsverksamheten utförs inom den sistnämnda rollen, huvudsakligen genom den kompetens och expertis som MSB har tillgång till genom myndighetens resursbas för insatspersonal och den materiel som finns dels i myndighetens lager och dels förvaras hos räddningstjänster i olika delar av landet.

Det övergripande målet för insatsverksamheten är att rädda liv, lindra nöd, skydda egendom och värna miljö, främja frihet och säkerhet, samt stärka motståndskraft mot kriser och katastrofer i samhället. Målet gäller såväl för nationell som för internationell insatsverksamhet.

För MSB är den nationella och internationella insatsverksamheten nära förbundna och ger stora ömsesidiga synergier. Exempelvis används i många fall samma materiel och personal vid både nationella och internationella insatser, och lärdomar som dras vid olika insatser kan tillämpas både nationellt och internationellt. Dessutom utvecklas en allt bredare kompetens inom myndigheten när projektledare som ansvarar för planering, genomförande och uppföljning av insatser hanterar detta både i nationella och internationella kontexter.

MSB:s insatsverksamhet präglas av resultatstyrning, där ett samlat resultatramverk ligger till grund för planering, genomförande och uppföljning av den operativa verksamheten. Resultatramverket utgår från ett övergripande mål samt tre effektområden; *respons, återhämtning och resiliens*.

Figur 1. MSB:s resultatramverk för insatsverksamheten

1.2 Återrapportering

Denna rapport utgör MSB:s återrapportering utifrån bestämmelsen i 2022 års regleringsbrev att rapportera följande:

”Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska redovisa omfattning och kostnad av myndighetens verksamhet inom internationella insatser och inom internationell civil krishantering (enligt regleringsbrev för 2022 avseende anslag 1:1 UO7 ap. 41) och hur de övergripande målen för svensk bistånds-, utrikes- och säkerhetspolitik och Sveriges politik för global utveckling samt det övergripande målet för Sveriges humanitära bistånd har implementerats i relevanta delar av insatsverksamheten. Redovisningen ska i tillämpliga delar vara uppdelad utifrån insats och även redovisas uppdelat på kön. Redovisningen ska ske i en separat rapport i anslutning till årsredovisningen.”

2 Insatser med anledning av kriget i Ukraina

Insatsorganisationen på MSB har under året arbetat intensivt med insatser kopplade till kriget i Ukraina. MSB har som så ofta i konfliktländer arbetat med en kombination av humanitära insatser, freds- och säkerhetsfrämjande insatser och resiliensinsatser. Myndigheten har haft en omfattande hantering inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism med direkt anledning av kriget samt har, på grund av närheten till Ukraina, även genomfört en nationell insats för att stödja samverkan och ledning hos Migrationsverket. Sammanlagt är det ett åttiotal personer som har arbetet i MSB:s olika insatser med anledning av kriget i Ukraina.

Inledningsvis var det viktigt att ge stöd åt den insatspersonal som redan fanns i landet sedan tidigare och som behövde lämna Ukraina, samt stötta både omkringliggande länder och svenska myndigheter med det svåra arbetet att hantera omfattande flyktingströmmar. Vartefter det internationella stödet till Ukraina växte och samordnades genom bl.a. EU ökade också möjligheterna för Sverige och MSB att leverera olika former av stöd. Upprättandet av EU:s humanitära logistiknoder i omkringliggande länder är ett exempel som möjliggjort ett stöd i större omfattning.

Sedan Rysslands invasion av Ukraina har MSB mottagit ett stort antal förfrågningar från FN och EU:s civilskyddsmekanism, EUCPM, om stöd till ukrainska myndigheter och andra organisationer som arbetar i responsen. I juli beslutade regeringen att tilldela 100 miljoner kronor till MSB i extra medel för att kunna svara upp mot de stora behoven i Ukraina och omkringliggande länder. Stödet har utformats baserat på de prioriteringar som Ukrainska myndigheter har fastställt och det har kanaliserats främst via civilskyddsmekanismens koordineringssentrum, European Response and Coordination Centre (ERCC).

Ett omfattande stöd med koordinering och transportlogistik av donerad materiel från såväl MSB som andra aktörer har genomförts. Både offentliga aktörer och näringslivet har på det sättet genom MSB bidragit till Sveriges samlade stöd till Ukraina. MSB har samordnat och transporterat utrustningen till Ukraina för att stötta myndigheterna att bedriva samhällsviktig verksamhet och upprätthålla exempelvis sjukvård, räddningstjänst och energiförsörjning.

Behovet av stöd med krishanteringsexperten inom olika kritiska områden såsom informationshantering, samordning, jämställdhet, infrastruktur och logistik är stort. MSB har sekonderat experter till FN, EU och EUAM under 2022 för att öka organisationernas kapacitet att bistå med effektiv och samordnad krishantering. Ett exempel på insats som genomförts är att MSB har stöttat lokala aktörer med

utbildning inom akutsjukvård på plats i västra Ukraina. Sedan de inledande utbildningarna påbörjades har instruktörerna i sin tur utbildat cirka 16 000 personer i Ukraina. Det har stärkt förmågan inom både militära enheter och civila organisationer att genomföra akut omhändertagande av skadade personer.

Under året har MSB även utvecklat nya verksamheter, som använts direkt i stödet till Ukraina. Ett exempel på detta är att Sverige genom MSB fick i uppdrag av EU att upprätta en tillfällig förmåga med temporära nödbostäder för att stödja människor drabbade av kriget i Ukraina, inom ramen för rescEU. MSB levererade 4 000 tillfälliga nödbostäder för att akut kunna stödja den drabbade befolkningen med temporärt skydd, främst särskilt sårbara grupper såsom äldre, kvinnor och barn.

Ett annat exempel är den omfattande verksamheten med medicinsk evakuering av patienter till Sverige. Inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism har Ukraina, Polen och Moldavien riktat förfrågningar om genomförande av medicinska evakueringar för att frigöra sjukhuskapacitet i respektive land. Under året fick MSB, Migrationsverket och Socialstyrelsen ett regeringsuppdrag att genomföra denna typ av medicinska evakueringar till Sverige. I samverkan med dessa och ytterligare aktörer har MSB under 2022 genomfört evakueringar av 60 patienter och deras anhöriga för sjukvård i Sverige. Inom ramen för den övergripande insatsen på EU-nivå är Sverige bland de tio länder som har tagit emot flest patienter.

Lärdomarna från Ukrainahanteringen kommer att omhändertas och bli värdefulla i det fortsatta arbetet med uppbyggnaden av Sveriges totalförsvaret.

2.1 Materiel- och transportstöd

Sverige har genom MSB bidragit med nödhjälp i många olika former, allt från förnödenheter såsom sovsäckar, tält, värmeaggregat, nödboenden, räddningstjänst- och skyddsmateriel, samt minröjningsutrustning. Men Ukraina har också uttryckt stora behov av resurser och stöd inom många olika sektorer. Det finns en stor vilja att genomföra donationer till stöd för Ukraina, hos både offentliga och privata aktörer i Sverige. MSB har kunnat stödja privata och offentliga aktörer med logistikhantering vid distribution av donationer till Ukraina inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism. På vissa områden har MSB tillsammans med andra myndigheter fått särskilda regeringsuppdrag för att genomföra transporter av donationer. Dessa regeringsuppdrag kommer att avrapporteras i särskild ordning.

Syftet med logistikstödet har därför varit att möjliggöra för svenska aktörer att donera materiel och produkter som Ukraina efterfrågat. MSB har därigenom kunnat bidra till den koordinering som bl.a. EU genomför, och som underlättar för mottagare i Ukraina.

Utöver detta har MSB samordnat och transporterat en stor mängd utrustning från det svenska samhället. Exempel på donerad utrustning är infrastruktur för energisektorn, ambulanser, räddningstjänstfordon, läkemedel, sjukvårdsutrustning. Totalt sett har runt 1000 ton utrustning transporterats till de drabbade områdena, till ett totalt

uppskattat värde av 500 miljoner kronor. Värdet av donationerna är ofta beräknat utifrån bokförda värden vilket sannolikt är väsentligt lägre än det faktiska värdet av donationerna.

Förfrågningarna på materiel från Ukraina har varit av mycket varierande karaktär och MSB har haft ett fokus på att tillgodose materiel som kan anses vara direkt eller indirekt livräddande. Detta har bidragit till att de ukrainska myndigheterna och andra efterfrågande organisationer har fått en utökad kapacitet och resurser att bistå de krigsdrabbade samhällena och befolkningen.

Flera svenska räddningstjänster donerade fordon till Ukraina. Dessa kördes till EU:s logistiknod i Skladnica Niemce i Polen för vidare leverans till räddningstjänsten i Ukraina. Foto: Micael Jansson, MSB

MSB har tillsett transport av donerat materiel till någon av de av EU startade logistiknoderna i Ukrainas grannländer, ofta Polen. Transporten har till största del skett via lastbil. MSB har följt upp transporten fram till logistiknoderna, där Polen och andra medlemsstater i EU har tagit över hanteringen och tillsett vidare transport till utsedd slutmottagare i Ukraina. Av detta skäl är det svårt att mäta eller uppskatta uppnådda effekter och resultat, eftersom det i de flesta fall inte levererats kvittenser på att donationerna nått sina slutmottagare. Samtidig rapportering från ERCC som kommer MSB till del vittnar dock om att det samlade europeiska stödet med donerat materiel kommer till god användning i Ukraina och stärker landets samlade försvarsförmåga och redundans.

2.2 Sekonderad personal

Under 2022 kunde MSB bistå med sammanlagt ett fyrtiotal sekunderade krishanteringsexperter till FN och EU. Experterna har bistått med nödvändig kunskap inom krissamordning, krisinformation, vatten, sanitet och hygien, akut

omhändertagande av skadade, nödboende och infrastruktur, logistik och IT-samband. Experterna har säkerställt att FN, EU och nationella myndigheter har fått extra personalkapacitet att hantera konsekvenserna av kriget.

Stödet har bland annat lett fram till att de nationella myndigheterna fått stöd med att etablera logistiknoder för att underlätta tillhandahållande av humanitärt stöd till ukrainska flyktingar; UNHCR har fått ökad kapacitet att ta emot och möta de ukrainska flyktingarnas behov genom att MSB har levererat tekniskt stöd för effektiva lösningar med akuta nödboenden till den drabbade befolkningen; samt att UNICEF har fått stöd med expertis inom vatten och sanitet för att säkerställa vital infrastruktur i en urban miljö.

Vid tiden för krigets utbrott hade MSB flera personer i Ukraina som bland annat arbetade för EU:s civila krishanteringsinsats (EUAM). Insatsen evakuerades initialt men fortsatte verka från grannländerna, EUAM fick ett förändrat mandat som bland annat gick ut på att stödja de ukrainska gränsövergångarna så att hjälpinsatser kunde komma in och människor även kunde lämna landet på ett smidigt och säkert sätt. Insatsen skulle även stärka landets kapacitet att utreda krigsbrott. MSB har haft en säkerhetsrådgivare och ett medicinskt team om fyra personer på plats i Polen för EUAM, där insatsen i huvudsak arbetade ifrån kort efter krigsutbrottet. Tack vare den medicinska beredskapen kunde EU-insatsen tidigt också verka från den ukrainska sidan. EUAM återetablerades under året i Ukraina, fler gränsövergångar öppnades och insatsen amn arbetar för att straffrihet inte ska råda för de krigsbrott som begås under konflikten. MSB stödjer EUAM:s pågående arbete med experter på plats (se även kapitel 5).

2.3 Instruktörsutbildningar i akut omhändertagande

MSB har under året bedrivit ett antal utbildningar för sjukvårdsinstruktörer i Ukraina. Målgruppen har varit en civilsamhällesorganisation, som på frivilligbasis erbjuder kortare sjukvårdsutbildningar till den ukrainska befolkningen. Fokus för MSB:s insatser har varit på ökad kompetens inom grundläggande krigssjukvård, samt att stärka instruktörskapet. Totalt har omkring 60 instruktörer utbildats och certifierats. Dessa har i sin tur utbildat omkring 16 000 personer, runtom i hela Ukraina. I syfte att bidra till lärande från krigets realiteter i Ukraina, med särskilt fokus på sjukvård, har MSB också genomfört ett erfarenhetsseminarium där flertalet aktörer med ansvar för uppbyggnaden av det svenska totalförsvaret deltog (se även kapitel 5).

Tre av de ukrainska instruktörer som blivit certifierade i akut omhändertagande efter MSB:s sjukvårdsutbildningsinsats i Ukraina. Tillsammans med MSB:s Fredrik Djurklou, Johan Bogg och Madelene Monasdotter, deltog de i ett erfarenhetsseminarium i december 2022 där erfarenheter från krigets Ukraina delades med centrala aktörer från det svenska krishanteringssystemet. Ukrainas ambassadör till Sverige samt MSB:s generaldirektör deltog också. Foto: Anders Heyle, MSB

2.4 Medicinsk evakuering

Det pågående kriget i Ukraina genererar mycket svåra humanitära konsekvenser såväl i Ukraina som i angränsande länder. Inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism har Ukraina, Polen och Moldavien riktat förfrågningar om genomförande av medicinska evakueringar för att frigöra sjukhuskapacitet i respektive land.

Mot bakgrund av Sveriges respons på dessa förfrågningar gav regeringen i juli 2022 MSB, Socialstyrelsen och Migrationsverket i uppdrag att fortsatt genomföra medicinska evakueringar från Ukraina till Sverige av skyddsbehövande som omfattas av EU:s massflyktsdirektiv (Ju2022/02509).

Sverige har under 2022 erbjudit vård till 184 patienter, av dessa har 60 patienter samt anhöriga transporterats till Sverige genom medicinsk evakuering. I de flesta fall där Sveriges erbjudande inte accepterats har patienten istället transporterats till ett annat land för vård.

Inom ramen för den övergripande insatsen på EU-nivå är Sverige bland de tio länder som har tagit emot flest patienter.

2.5 rescEU Shelter

Under 2022 fick Sverige i uppdrag av EU att upprätta en tillfällig förmåga av temporära nödbostäder för att stödja människor drabbade av kriget i Ukraina. Uppdraget var en del i EU:s gemensamma beredskap inom ramen för rescEU. Det

fanns tidigt ett akut och omfattande behov av stöd och ett av de mest prioriterade områdena var de stora stora brister vad gällde både kvantitet och kvalitet av tillfälliga nödboenden. MSB utvecklade en förmåga med 4000 tillfälliga nödbostäder för att akut kunna stödja den drabbade befolkningen som flyr kriget i Ukraina, för att skydda deras liv och hälsa. Framför allt gäller det särskilt sårbara grupper såsom äldre, kvinnor och barn.

Uppdraget omfattade så kallade nödbostäder men även annan relaterad utrustning, så som sängar, madrasser, kuddar, filtar, lakan, viss belysning samt elkablage. Utöver detta kompletterades uppdraget med att även upprätta en kapacitet för att kunna vinterisolera dessa nödbostäder samt att etablera en större sängreserv på 50 000 sängar för människor som flyr.

Under MSB:s uppföljningsresa i maj 2022 kunde man tydligt se förödelsen, både i städer och landsbygd. Här syns en bostad som har träffats under ryska attacker utanför Kiev. Foto: Per Velandia, MSB

Under 2022 har MSB initierat och genomfört sex insatser inom ramen för rescEU med att stötta med nödbostäder, varav fem genomfördes i Ukraina. Redogörelse för insatserna följer nedan:

2.5.1 Rivne, Ukraina

MSB har bistått staden Rivne (Rivne City Council) med 500 tillfälliga nödbostäder som ska nyttjas av människor som flyr kriget i Ukraina. MSB har även bistått med 10 utsända som arbetat i Rivne för att utbilda lokal personal i att etablera dessa nödbostäder på egen hand. En del av detta stöd innebar att starta upp ett utbildningscenter, där 16 personer från Rivne utbildades att bli instruktörer där de fick kunskap om materialen, logistiken samt förståelse för hur de ska utbilda andra. Dessa nyutbildade instruktörer utbildade i sin tur 18 personer från andra regioner (se Bucha och Charkiv) under MSB:s handledning.

Stödet till Rivne med 500 tillfälliga nödbostäder innefattar boendemöjligheter, värme, och belysning för upp emot 2 500 personer.

2.5.2 Bucha, Ukraina

MSB har bistått med tre olika insatser i Bucha regionen. Den första insatsen fokuserade på att förse Bucha City Council med 1000 sängar till Bucha. Dessa används idag av drabbade människor i behov av humanitärt stöd, i bland annat skyddsrum.

MSB har även stöttat Bucha military administration och Bucha City council med 250 respektive 300 tillfälliga nödbostäder som ska nyttjas för befolkningen som flyr kriget. Dessa tillfälliga nödbostäder innefattar boendemöjligheter, värme, och belysning för upp till 2 750 personer.

MSB upprättade temporära nödbostäder i Bucha. Husen på bilden används som samlingsplats och värmestugor för lokalbefolkningen. Foto: Yana Gordienko, Bucha City Council

Utöver stödet med nödbostäder har MSB även hjälpt Bucha-regionen med att utbilda lokal personal från Bucha i hur man etablerar och monterar nödbostäderna samt vinterisolerar dessa. Utbildningen genomfördes i Rivne på det träningscenter som MSB etablerade inom ramen för tidigare nämnd insats.

2.5.3 Charkiv, Ukraina

MSB har bistått Charkiv Regional State Administration med 600 tillfälliga nödbostäder som ska nyttjas av människor i regionen som har flytt kriget. Dessa tillfälliga nödbostäder innefattar boendemöjligheter, värme, och belysning för upp till 3 000 personer. 14 personer från regionen har hittills deltagit i utbildning i Rivne i montering och hur man bygger på tilläggsisoleringen.

2.5.4 Slovakien

MSB har bistått Slovakien med 250 tillfälliga nödbostäder som ska nyttjas som värmestugor vid exempelvis gränsövergångar, samt för att fungera som bostäder för människor som är på flykt. Inom ramen för denna insats har MSB även utbildat personal lokalt så att Slovakien har egen kapacitet att planera och montera dessa tillfälliga nödbostäder. Utöver de tillfälliga nödbostäderna så har MSB också bistått med 500 extra sängar till Slovakien.

2.6 Övrigt stöd

I juni aktiverades det rescEU-sjukvårdslager som MSB håller för EU:s räkning. Nära 600 000 skyddsförkläden skickades då via civilskyddsmekanismen till EU:s logistikcentral i Polen för vidare transport till Ukraina för att stäkra landets sjukvård (se även kapitel 6).

I Sverige noterade Migrationsverket en kraftig ökning av antalet asylsökande, framförallt från Ukraina. Det höga söktrycket utgjorde en stor påverkan på ansöknings- och boendeverksamheten. Behovet av boende var stort och Migrationsverket behövde hjälp från kommuner och civilsamhället för att hantera situationen. Sammantaget ledde detta till en hög belastning på Migrationsverket gällande mottagande men även att få fram boenden.

MSB bistod Migrationsverket med stöd i form av stöd till samverkan och ledning. Den insatspersonal som bistod Migrationsverket var GIS-experter och en kriskommunikatör. Syftet med stödet var att stärka Migrationsverkets stabsfunktion kopplat till uthållighet med kriskommunikatörer samt förmåga att visualisera och kartlägga kommande boendeplatser med stöd av GIS-experter (se även kapitel 7).

3 Humanitära insatser

Under 2022 passerade antalet människor i behov av humanitärt stöd 300 miljoner, enligt FN:s bedömningar. Väpnade konflikter, livsmedelsbrist och ökad sårbarhet som en konsekvens av klimatförändringar har bidragit till den successivt förvärrade situationen. Samtidigt har den humanitära finansieringen inte ökat i takt med de stigande behoven.

En välfungerande humanitär respons syftar till att nå och effektivt förbättra situationen för människor som drabbats av eller riskerar att drabbas av humanitära katastrofer. MSB:s humanitära insatser är en del i Sveriges arbete på detta område inom ramen för det övergripande målet att rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet, till förmån för nödlidande människor, som har utsatts för, eller står under hot att utsättas för, väpnade konflikter, naturkatastrofer eller andra katastrofliknande förhållanden.

Det humanitära arbetet för MSB har under 2022 präglats av Rysslands krig i Ukraina. Det har samtidigt varit prioriterat för MSB att upprätthålla den humanitära verksamheten i övriga delar av världen. Detta har möjliggjorts genom de extra anslagen för Ukraina, vilket resulterat i att ordinarie humanitär insatsfinansiering från Sida i huvudsak kunnat användas till andra humanitära kriser än Ukraina.

Bortsett från Ukraina har de insatser som påbörjats under 2022 i huvudsak bestått av individuella experter som sänts ut till FN-organ för att stödja deras verksamhet. Inga nya större boende-, kontors- och logistikinsatser har påbörjats under året, medan efterfrågan på individuell expertis varit påtaglig.

Kostnadsnivån för att bedriva humanitär insatsverksamhet har stigit under året. Delvis förklaras detta av den ökande inflationen på global nivå. En annan specifik orsak är att säkerhetsläget i länder som Somalia och Afghanistan gör att kostnader för boende och säkerhetsarrangemang ligger på mycket höga nivåer. MSB har under året påbörjat ett flertal insatser i Afghanistan.

MSB har inom verksamhetsområdet humanitära insatser genomfört 196 insatser under 2022. Detta är en betydande ökning jämfört med 78 insatser under 2021. Ökningen beror dels på det tillkommande insatsarbetet relaterat till Ukraina, dels på att efterfrågan på insatser varit stor inom utsändandet av individuella experter snarare än för omfattande boende-, kontors- och logistikinsatser.

De största insatsländerna mätt som antal pågående insatser under året är Ukraina, Sydsudan, Etiopien, Sudan och Afghanistan.

Bortsett från Ukraina-relaterade insatser har de mest omfattande insatserna syftat till att stärka infrastruktur som möjliggör humanitär närvaro vid kriser och katastrofer.

Under 2022 har fokus legat på att avsluta befintliga projekt i Sydsudan och Demokratiska republiken Kongo. Det handlar om insatser inom boende-, kontors- och logistikområdet med syftet att möjliggöra för biståndspersonal att få säker tillgång till de områden dit biståndsorganisationerna annars skulle ha svårt att kunna sända personal. Insatser vid hastigt uppkomna kriser har under året exempelvis skett till Pakistan i anslutning till de stora översvämningar som drabbat landet under hösten.

Sedan 2019 använder MSB fem uppföljningsindikatorer för att mäta resultaten av genomförda humanitära insatser. Indikatorerna syftar till att följa upp i vilken mån myndigheten når de resultat som insatserna strävar efter att nå och därmed i förlängningen till att bidra till biståndets övergripande mål i linje med MSB:s resultatramverk.

Under 2020 påvisade resultatindikatorerna en tydlig nedgång i resultatuppfyllelse vilket MSB kopplar samman med pandemin och hur denna försvårade genomförandet av insatser. Förutsättningar för överlämning samt förutsättningar för långsiktigt varaktiga resultat försämrades. Under 2021 återgick resultaten till mer normala nivåer även om det fortfarande kunde avläsas en viss påverkan från pandemin.

Under 2022 fortsatte den positiva trenden då andelen insatser som fullt ut nådde förväntade resultat steg från 48% till 57%. Andelen insatser med antingen fullt eller i huvudsak uppnådda resultat nådde sammanlagt 91 % för första gången sedan pandemiutbrottet. För 2022 bör noteras att resultatmätningen enligt MSB:s indikatormodell i huvudsak inte inkluderar MSB:s stöd till Ukraina. Denna avgränsning har gjorts då den rådande situationen, det exceptionellt höga antalet insatser, och den stora andelen rena materiel- och transportinsatser där MSB som regel inte haft personal på plats vid materielens slutdestination, omöjliggör sedvanlig resultatuppföljning.

För perioden 2021-2025 gäller en ny strategi för det svenska humanitära biståndet. MSB:s humanitära insatsverksamhet ligger väl i linje med den nya strategins prioriteringar. För att öka samstämmigheten ytterligare planerar myndigheten framgent bland annat att utveckla kapaciteten att genomföra skyddsinsatser till förmån för krisdrabbad befolkning, samt ytterligare utveckling inom miljö- och klimatområdet. Utvecklingen inom det sistnämnda området har pågått intensivt redan under 2022, medan satsningarna inom skyddsområdet temporärt prioriterats ner med anledning av de nya uppdragen att genomföra omfattande insatsverksamhet i Ukraina.

2022 utgör det första året av en ny, fyraårig finansieringsöverenskommelse mellan MSB och Sida. För första gången har en så lång överenskommelse tecknats mellan parterna för genomförande av humanitära insatser, dessutom redan från början med full finansiering beslutad för de tre första åren. MSB ser detta som ett kvitto på verksamhetens kvalitet och som en bekräftelse på det goda samarbetet mellan myndigheterna. Den långsiktiga finansieringen ger MSB väsentligt förbättrade möjligheter till långsiktig planering och ligger också i linje med att många humanitära kriser är långvariga och således kräver varaktigt stöd och projekt med lång planeringshorisont.

I det här kapitlet ges exempel från MSB:s insatsverksamhet, uppdelat utifrån de tematiska områden där MSB arbetar med humanitärt bistånd. Av utrymmesskäl beskrivs endast en mindre del av insatserna här, medan redovisningen av alla insatser finns att tillgå i MSB:s löpande insatsdokumentation. De Ukraina-relaterade insatserna redovisas i kapitel 2 i årsrapporten, medan detta kapitel fokuserar på humanitära insatser i övriga världen.

3.1 Infrastruktur för humanitär närvaro

Många humanitära kriser uppstår och pågår idag i områden med väpnad konflikt, omfattande säkerhetsproblematik och bristande infrastruktur. En av de huvudsakliga utmaningarna för hjälporganisationer är att ge förutsättningar för sin personal att kunna arbeta och bo på svårtillgängliga och osäkra platser i världen. Den humanitära närvaron är på många håll starkt utmanad och humanitär personal arbetar och lever med hög risk. MSB arbetar i enlighet med sitt resultatramverk för att bidra till säkerställd kapacitet för etablering, utökning och fortsatt säker närvaro för ansvariga aktörer vid genomförandet av kris- och katastrofhanteringsinsatser.

Under 2022 har MSB bistått sina partners i det internationella hjälparbetet med förbättrade förutsättningar för humanitär närvaro för personal och organisationer. Det har innefattat boende- och kontorsutrymmen, säkerhetsarrangemang samt logistiskt och tekniskt stöd. Stödet har etablerats i kris- och konfliktdrabbade områden i bland annat Sydsudan, Demokratiska republiken Kongo, Afghanistan, Venezuela, Syrien, Uganda, Haiti och Etiopien.

Omfattande insatser har genomförts i Demokratiska republiken Kongo och Sydsudan. Insatserna syftar till att utöka och förstärka möjligheten för humanitär personal från olika organisationer att kunna arbeta och verka i de krisdrabbade områdena. Insatserna har bestått av uppförande och förbättring av anläggningar för boende, kontor och logistik.

De humanitära boende-, kontors- och logistiklösningarna har efter avslut gett FN-organ och andra biståndsaktörer förbättrade fysiska förutsättningar att säkra en kontinuerlig närvaro i svårtillgängliga högriskområden, vilket förväntas bidra till förbättrade förutsättningar att nå ut med livräddande insatser och ändamålsenligt stöd till drabbad befolkning. MSB:s stöd väntas bidra till att organisationerna exempelvis kan öka sin personalnärvaro, utöka sin verksamhet, trygga säkerheten för personalen och förbättra sin logistik. Vidare bidrar etableringarna till stärkta förutsättningar för mer tillförlitliga kommunikationsmöjligheter, samordning och informationsdelning för berörda aktörer, vilket ger ökad möjlighet att anpassa deras stöd gentemot drabbad befolkning samt stärkta förutsättningar för faktagrundade prioriteringar och beslut om kommande humanitära insatser, då ett flertal av hubbarna väntas användas för samordningsmöten, utbildningar och för internet- och radiokommunikation.

För att säkra möjligheten att följa upp nyttjandet av de anläggningar som MSB uppfört under de senaste åren har hemställningar skickats till berörda FN-organ i

Centralafrikanska republiken, Demokratiska republiken Kongo och Sydsudan, för att få ta del av information om beläggningsgrad med mera. MSB väntar sig möjligheter att kunna följa upp användningen under kommande år i samverkan med FN:s globala bokningsfunktion UN Booking Hub, dit samtliga berörda anläggningar är anslutna.

3.1.1 Färdigställda anläggningar i DR Kongo och Sydsudan

I föregående årsrapport redovisades arbetsläget för två omfattande insatser med humanitära anläggningar, i Sydsudan och Demokratiska republiken Kongo. Båda länderna lider av en allvarlig humanitär situation med osäkerhet tillgång på livsmedel, konflikter, politisk instabilitet, bristande transportinfrastruktur och ett stort antal flyktingar i behov av humanitärt stöd.

I Demokratiska republiken Kongo omfattade insatsen uppgraderingar, nybyggnationer och renoveringar avseende FN:s livsmedelsprogram, WFP:s, boende för humanitära arbetare i Kananga (12 boendeplatser) och lagerlokaler samt en lastbilsverkstad i Kalemie. Insatsen färdigställdes under första halvåret 2022 efter att också ha utvidgats till att innefatta översyn och förbättringsarbeten på elanläggningarna på WFP:s kontor i Kananga, Kalemie och Uvira. Elanläggningarna har uppgraderats och förberetts för anslutning till solpaneler.

Insatsen möjliggör för WFP att samlokalisera sin egen och andras logistikverksamhet på en gemensam plats i Kalemie och tillhandahåller kvalitetssäkrat boende för humanitär personal i Kananga. Därmed har de fysiska förutsättningarna förbättrats för att säkra en ökad och permanent humanitär närvaro i området, vilket i förlängningen förväntas öka de humanitära aktörernas möjligheter att tillgodose den drabbade befolkningens behov.

Under perioden januari – oktober 2022 har personal från 23 organisationer övernattat i anläggningen i Kananga och man har i genomsnitt haft 218 övernattningar per månad för anläggningens tolv boendeplatser och en beläggningsgrad på 58%. Anläggningen är det enda säkerhetsgodkända boendet för humanitära arbetare i Kananga och den förbättring som insatsen bidragit till väntas öka humanitär närvaro i området.

Anläggningen försörjs i huvudsak med förnyelsebar energi från solpaneler. Initiala data visar att ca 97% av anläggningens energi produceras av den installerade solenergianläggningen. Uppskattningsvis sparas 40 000 – 50 000 liter diesel per år och energianläggningens investering bedöms därmed vara återbetald efter cirka tre år.

I Sydsudan färdigställdes under 2022 den tredje och avslutande humanitära hubben med den internationella migrationsorganisationen IOM som mottagare. De tre anläggningar som ingått i det aktuella projektet omfattar boende- och kontorsfaciliteter för biståndspersonal i Kodok, Leer och Raja med totalt cirka 60 boende- och kontorsplatser. Den fas som nu är avslutad omfattade initialt fyra anläggningar för humanitär personal. Målet sänktes dock till tre anläggningar. Orsaker

till detta är bland annat svåra logistiska förutsättningar, utmaningar i samarbetet med projekttagaren samt förseningar och fördröjningar hänförliga till pandemiutbrottet.

MSB:s anläggning i Leer i Sydsudan färdigställdes under 2022. Anläggningen möjliggör för humanitära aktörer att säkert verka på en annars väldigt otillgänglig plats och innefattar boende och kontorsplatser för 20 personer. Anläggningen är byggd av lokala material och i hög grad självförsörjande på el. Foto: Mikael Nyman, MSB

På grund av den utmanande säkerhetsituationen i Sydsudan har extra kraft lagts på säkerhetsfrågor vid konstruktionen av hubbarna. Även miljö- och klimatperspektivet har varit framträdande i genomförandet. Exempelvis har ett solhybridsystem för energiförsörjning installerats, vilket gör att anläggningarna kan drivas nästan helt utan diesel. Borrhål och vattenrening vid varje anläggning gör också att det inte finns något behov av att transportera dricksvatten till anläggningarna.

Vid uppföljning av resultaten har MSB informerats av FN om att samtliga anläggningar används både av flera FN-organ och av flera andra biståndsorganisationer. Organisationerna har fått förbättrade förutsättningar att verka, samlokalisera och spara kostnader genom att anläggningarna finns. Förbättrade förutsättningar att etablera ny verksamhet för berörda organisationer har påvisats genom att nya organisationer hittills kunnat påbörja verksamhet i Leer och Raja som en direkt konsekvens av att anläggningarna uppförts.

3.1.2 Konstruktionsinsatser i Venezuela

Situationen i Venezuela har försämrats avsevärt sedan 2015 som en följd av den utdragna politiska och ekonomiska krisen i landet. Brist på basvaror, demonstrationer, plundring, ökad fattigdom, migration, hyperinflation, minskad import samt ökande sociala och politiska spänningar är några av de utmaningar som landet haft att hantera. Detta har lett till att tillgång till tjänster och varor inom områdena hälsa, näring, utbildning, elektricitet, skydd mot våld och övergrepp samt vatten, sanitet och hygien kraftigt begränsats, särskilt för de redan utsatta. FN beräknade 2019 att 7 miljoner människor i Venezuela var i behov av hjälp, varav 3,2 miljoner barn.

Till följd av krisen har FN:s barnfond, Unicef, behövt ställa om från utvecklingsorienterad verksamhet till leverans av bastjänster till drabbad befolkning. Man tvingades att direktimplementera verksamheten själva i stället för att gå genom partners, eftersom lokal kapacitet saknades för genomförandet.

Unicef och MSB genomförde därför under 2019 en övergripande problem- och behovsinventering där man tittat på befintliga luckor i responsen och i vilka av dessa MSB skulle kunna bidra. Resultatet av detta är en insats med ett humanitärt supportteam från MSB som under 2020-2022 gett stöd till Unicef i Venezuela inom områdena informationshantering och koordinering, logistik, konstruktion, vatten, sanitets- och hygienfrågor samt inom området förebyggande av könsbaserat våld.

Byggingenjör Virginia Canales (sittandes på huk) är sekonderad av MSB till Unicef i Venezuela. Här genomför hon besiktning av ett hälsocenter i Los Pijiguaos, i Bolivarregionen, tillsammans med lokalt anställd personal som ansvarar för underhållet av byggnaderna. Foto: Andres Figueras, Unicef

Inom konstruktionsområdet fanns stora behov av renovering av kritisk infrastruktur inom områdena hälsa, vatten, sanitet och hygien, utbildning och skydd. MSB har bistått med expertis inom byggområdet vad gäller teknisk rådgivning, övervakning av implementering av projekten, stöd vid utvärdering av nya byggnations- och renoveringsprojekt, kvalitetssäkring, miljöanpassning, kapacitetsstärkning av lokala aktörer etc.

Insatsen har lett till tydliga förbättringar i hur lokala partners genomför byggnationsarbeten och förekomsten av kvalitetsbrister har minskat som ett resultat av insatsen. Personalen har också arbetat med att öka koordineringen mellan olika projekt i syfte att maximera resultaten.

Insatspersonalen har bidragit till planerings-, renoverings- och byggnationsprocesserna avseende exempelvis flera sjukhusavdelningar och vårdcentraler, barnskydds- och barnrättsverksamheter, vattenverk, skolor samt Unicef:s egna fältkontor. Insatsen har därmed bidragit till att ge dessa verksamheter

stärkta förutsättningar för att driva sitt löpande arbete med bättre kvalitet och förhållanden än som annars hade varit fallet. Stödet har getts till tre fältkontor i Venezuela. Som kvantitativt resultatexempel kan nämnas att renoveringsverksamheten i sex delstater som hanteras från fältkontoret i Puerto Ordaz omfattar renoveringar av vatten- och sanitetsanläggningar vid 35 skolor med sammantaget cirka 15 500 elever. I samma område renoverades fem skolor och sjukhus vilka betjänar cirka 16 600 kvinnor och barn.

För ytterligare fördjupning om resultaten inom konstruktionsområdet, men också inom insatsens övriga verksamhetsområden, finns projektdokumentation att tillgå inom MSB.

3.2 Internationella aktörers förmåga att samverka och leda

En annan viktig komponent av det humanitära arbetet är samordningen mellan aktörer som levererar nödhjälp till de drabbade. Gemensamma prioriteringar, tillförlitlig information, effektiva samordningsforum och funktionella kommunikationsmöjligheter är avgörande för väl fungerande samordning. I linje med myndighetens resultatramverk arbetar MSB för att säkerställa kapacitet hos ansvariga aktörer att ta emot och samordna stöd i samband med humanitära kriser och katastrofer.

Under 2022 har MSB tillhandahållit kompetens och materiel inom koordinering, informationshantering och informations- och kommunikationsteknologi (ICT) i ett 40-tal insatser till stöd för IOM, OCHA, UNHCR, UNICEF, WFP, UNOPS och via EU:s civilskyddsmekanism. Insatserna har genomförts i ett tjugotal länder med stor geografisk spridning.

Den vanligaste insattstypen inom detta område är stöd med informationshanteringsexperten till FN-organisationer verksamma i humanitära krisområden. Arbetsuppgifter inkluderar exempelvis att upprätta, kvalitetssäkra och förbättra system för informationshantering, insamling av data och framtagande av rapporter och andra informationsprodukter. En kvalitetssäkrad informationshantering är en grundläggande förutsättning för att organisationerna ska kunna fatta välinformerade beslut om organisation och genomförande av biståndsinsatser. Stödet har därmed bland annat bidragit till förbättrade förutsättningar för planering och prioritering av den humanitära biståndsverksamheten.

3.2.1 Stärkt humanitär koordinering i Abyei

I samband med att Sydsudan blev självständigt från Sudan fick området Abyei en så kallad ”särskild administrativ status” i väntan på en slutgiltig överenskommelse mellan Sudan och Sydsudan kring det oljerika områdets tillhörighet. Områdets slutgiltiga status är ännu inte fastställd då båda parterna vill ha del av oljeintäkterna. Området befolkas av olika etniska grupperingar och regeringarna i Khartoum och Juba anklagas

båda för att kontinuerligt ha spätt på befintliga etniska konflikter för att ”vinna över” området och dess oljerikedom. Sedan början av 2022 har den redan svåra situationen i Abyeiområdet förvärrats ytterligare av uppblossande våldsamma konflikter. FN uppskattar att ca 240 000 människor i Abyeiområdet är beroende av humanitär nödhjälp för sin överlevnad samtidigt som de uppblossande våldsamma konflikterna under årets första månader har gjort minst 90 000 människor till internflyktingar.

Många humanitära aktörer har tvingats avbryta sin verksamhet i området på grund av oroligheterna, samtidigt som de humanitära behoven ökat. Det är därmed av vikt att de humanitära aktörerna kan återuppta sin verksamhet så snart som möjligt.

FN:s organ för humanitär koordinering, OCHA, har i detta läge fått stöd av MSB i form av en expert inom området humanitär koordinering. Arbetet har bland annat bestått i att återetablera koordineringsmekanismerna mellan humanitära aktörer samt mellan dessa och berörda myndigheter. Dialogen mellan humanitära aktörer och FN:s fredsbevarande styrka, UNISFA, hade också varit bristfällig, med avsaknad av rutiner för koordinering på flera nivåer. Den humanitära experten hade en nyckelroll i att utveckla nya gemensamt överenskomna former för koordinering, vilket lett till förbättrade informationsflöden mellan aktörerna.

Befolkningen i norra Abyei nåddes vid insatsens start inte av något humanitärt bistånd, då detta blockerades av administrationen i södra Abyei, som domineras av en annan folkgrupp än området i norr. Ett av insatsens mål var att återetablera humanitär närvaro i norra Abyei. Genom att återetablera kontakt mellan OCHA och administrationen i norra Abyei och därefter facilitera återupptagen kontakt mellan administrationerna i norra och södra Abyei så möjliggjordes återupptagen humanitär närvaro också i norr. Initialt kunde ett humanitärt team nå norra Abyei för att genomföra behovsbedömningar efter inträffade översvämningar. I ett andra skede kunde även en mer långsiktig behovsbedömning genomföras av områdets behov av humanitärt stöd och humanitär närvaro.

Insatsen har således bidragit till återetablerad och stärkt koordinering mellan berörda aktörer, förbättrad kunskap om humanitära behov och således också stärkt förutsättningarna för att drabbad befolkning i högre utsträckning än tidigare kommer att kunna nås av humanitärt stöd framgent.

3.2.2 IT-stöd till fältkontor i Sudan

I slutet av 2019 skedde det första officiella FN-besöket sedan 2011 till områdena i regionerna Blue Nile och South Kordofan kontrollerade av Sudan People's Liberation Army (SPLM-N). Bakgrunden är den konflikt som bröt ut mellan denna grupp och den sudanesiska regeringen 2011 och som sedan dess omöjliggjort humanitärt tillträde för FN. Behovsbedömningar har påvisat stora behov av humanitärt stöd för områdets befolkning, exempelvis inom livsmedelssäkerhet, utbildning, vatten och sanitet.

FN har börjat få in förnödenheter och internationell personal i området och FN:s livsmedelsprogram, WFP, beslutade att öka sin närvaro. Eftersom området på grund av stridigheter varit isolerat sedan 2011 var infrastrukturen mycket bristfällig och det

fanns varken el, telefon eller internet att förlita sig på. WFP behövde därför själva säkerställa elektricitet, säkra kommunikationer och internetuppkoppling för personalen som skulle arbeta i området.

MSB har därför bistått WFP med en ICT-expert, med uppdraget att förbättra IT-kapaciteten hos WFP och andra humanitära aktörer i området, för att förbättra möjligheterna att genomföra prioriterad verksamhet till stöd för den drabbade befolkningen.

Insatsen har innefattat en översyn av förutsättningarna för ICT i området och framtagande av förslag på lösningar. System har sedan upprättats och driftsatts på fältkontoren. Insatsen har även innefattat utbildning och framtagande av rutiner så att lokal personal kunnat överta driften. Avslutningsvis har personalen arbetat med förberedelser för och delvis genomförandet av implementeringen av ICT-lösningar när WFP flyttat från initiala tillfälliga kontor till mer långsiktiga egna lokaler.

När insatsen inleddes fanns det ingen ICT-infrastruktur hos WFP vid kontoren i Kauda och Yabus. Kontoren lånade istället internet från lokala organisationer. Det fanns inget VHF-radio- eller telefonsystem installerat.

Insatsen har pågått under ett och ett halvt år och under den tiden har insatspersonalen tillsett att kontoren i Kauda och Yabus har en fullt fungerande ICT-infrastruktur. VHF-räckvidden har utökats till omkringliggande städer upp till 4 mil bort. Detta har avsevärt ökat säkerheten för humanitära aktörer i området då de nu har möjlighet att kommunicera under sina fältresor. WFP-personal har också utbildats i hur de ska använda VHF-radio på bästa sätt.

Att båda fältkontoren har fungerande ICT-lösningar har resulterat i att WFP på ett mer effektivt sätt kan bedriva verksamhet i området. Det finns även ett gästnätverk på båda platserna som kan nyttjas av såväl lokala partners som av personal från andra FN-organ som besöker områdena. Därmed har förutsättningarna för det humanitära arbetet stärkts även för andra organisationer i området.

3.3 Kapacitet för tillfälligt boende och bastjänster

I humanitära krissituationer berövas människor bland annat tillräcklig tillgång till mat, vatten, tak över huvudet och hälsovård. När samhällsinrättningar och marknader slutar att fungera normalt blir tillståndet ofta än mer akut. Avsaknad av grundläggande stöd leder oftast till hälsorelaterade problem, utsatthet för våld, försämrad säkerhet med mera.

I syfte att tillhandahålla snabba och effektiva lösningar för tillfälliga boenden och bastjänster för drabbad befolkning har MSB under året stöttat IOM, UNHCR, Unicef och WHO samt genomfört insatser via EU:s civilskyddsmekanism. Mottagande länder är bland annat Uganda, Pakistan, Sydsudan, Sudan, Jemen, Djibouti, Tchad och Mocambique.

Stödet inom detta verksamhetsområde omfattar bland annat planering av flyktingbosättningar och etablering av tillfälliga krisboenden, samt arbete för att förbättra förhållanden inom WASH-området (vatten, sanitet och hygien). Sammantaget har stödet bidragit till att säkerställa kapaciteten hos ansvariga aktörer att värna drabbade människors och samhällens behov, förutsättningar och prioriteringar vid kris- och katastrofhantering i linje med inriktningen i MSB:s resultatramverk.

3.3.1 Bosättningsplanering i Mocambique

Den väpnade konflikten i Cabo Delgado i nordöstra Mocambique eskalerade under 2020, vilket lett till att uppskattningsvis 1,3 miljoner människor var i akut behov av humanitärt bistånd och skydd i de tre provinserna Cabo Delgado, Niassa och Nampula. Mer än 2000 civila hade dödats, över 500 000 hade fördrivits från sina hem och nästan 950 000 människor stod inför svår hunger, då konflikten stört försörjningsmöjligheter och marknader.

Regeringen i Mocambique initierade en plan för att förflytta internflyktingar till ett hundratal nya värdsamhällen där det ska finnas möjlighet att etablera boende, odla och kunna försörja sig. Förflyttningarna har påbörjats men flera värdsamhällen har visat sig ha otillräcklig tillgång till mat, rent vatten, sanitära anläggningar och försörjningsmöjligheter. Knappa resurser riskerar dessutom att leda till spänningar mellan flyktingarna och invånarna i de mottagande värdsamhällena. Regeringen bad UNHCR vidareutveckla bosättningar för ökad hållbarhet. UNHCR efterfrågade stöd från MSB och en bosättningsplanerare som funnits på plats sedan slutet av april 2021.

MSB:s personal har arbetat med att bedöma olika platsers lämplighet för omlokalisering av flyktingar, samt planer för detta. Personalen har även varit ledande i arbetet med att ta fram en strategi för UNHCR:s fortsatta planeringsarbete. Jämställdhet, hälsa, försörjningsmöjligheter och skyddsfrågor är exempel på perspektiv som integreras i planeringen. Till exempel handlat fry om att skapa trygga allmänna platser med god överblick och om att placera boendeyråder med närhet till olika samhällsfunktioner som skolor, kliniker, vattenposter, marknader och lekplatser. Konsultationer innan och under bosättningsplaneringen har varit noga med att samla in underlag från både män och kvinnor, både i syfte att förankra bosättningarna lokalt, men också för att tydligt synliggöra och representera åsikter och önsknings från hela samhället. Konstruktionsarbetena vid de nya bosättningsplatserna har i så stor utsträckning som möjligt genomförts av internflyktingarna själva, vilket stärker såväl delaktigheten i projekten som internflyktingarnas ekonomiska situation.

Insatsen har bidragit till planering av nya områden respektive omplanering av befintliga områden för totalt mer än 30 000 internflyktingar. Skyddsperspektivet har stärkts och de boendestrukturer som nu sätts upp är i bättre skick och har en längre hållbarhet än tidigare.

När områdena nu successivt görs tillgängliga för flyktingarna har dessa människors grundläggande behov därmed kunnat tillgodoses i form av att de fått tillgång till

skydd, boende, vatten och sanitet. På en övergripande nivå har insatsen därmed bidragit till att stärka kapaciteten hos UNHCR att värna drabbade människors behov i kriskontext, i enlighet med de förväntade resultaten i MSB:s resultatramverk.

3.4 Kapacitet för hantering av miljökonsekvenser

Miljö- och klimataspekter har en allt viktigare roll i dagens humanitära katastrofer, och hanteringen av utmaningar på miljöområdet har därför stor betydelse för en väl fungerande respons. MSB har under året genomfört insatser inom miljöområdet till stöd för OCHA, UNHCR, WFP och EU:s civilskyddsmekanism. Stöd har bland annat genomförts i Jordanien, Sydsudan, Senegal, Filippinerna, Somalia och Pakistan.

Insatserna har bidragit till att integrera miljöaspekter i den humanitära responsen. Det handlar om såväl kortsiktiga bedömningsinsatser i anslutning till naturkatastrofer som stöd till den mer långsiktiga utvecklingen av humanitära biståndsinsatser i långvariga kriser.

3.4.1 Miljöstöd till UNHCR i Jordanien

Den decennielånga krisen i Syrien fortsätter att orsaka mänskligt lidande och har lett till att miljontals människor flytt till omkringliggande länder. 1,36 miljoner har tagit sin tillflykt till Jordanien. Drygt 120 000 flyktingar finns i semi-permanenta undermåliga strukturer i de två flyktinglägren Azraq och Za'atari som drivs i UNHCR:s regi i Jordanien. Majoriteten av flyktingarna är kvinnor och barn där nära hälften är barn under 17 år.

Situationen med många människor på en begränsad yta riskerar att medföra långsiktigt negativa miljöeffekter. Den bristande tillgången till rent vatten och adekvata sanitära lösningar i kombination med trångboddhet kan även få konsekvenser för människors hälsa i form av sjukdomsspridning. Mot bakgrund av detta har UNHCR vänt sig till MSB för att söka stöd av två miljöexperter, en med strategisk kunskap om miljöledningssystem och en med fältteknisk kompetens inom miljö. Insatsen påbörjades under 2021 och avslutades under första kvartalet 2022.

Experternas huvudsakliga uppgift är att dels stötta UNHCR i att vidareutveckla sitt miljöledningssystem samt att verka för att miljöaspekter integreras i högre utsträckning i den hantering av flyktingverksamhet som utförs av UNHCR och deras partners, främst i de ovan nämnda flyktinglägren.

Insatsen har bland annat resulterat i genomförda miljöbedömningar liksom framtagning av miljöplaner för Azraq och Za'atari, samt i förslag på en strategisk vision för miljöarbetet på längre sikt. Insatspersonalen har deltagit i och påverkat planeringen inför 2022, såväl inom UNHCR som hos deras partners, för att tillse att miljöaspekterna integreras i verksamhetsplaneringen. Vad gäller miljöledningsarbetet inom UNHCR Jordaniens kontorsverksamhet är styrande dokument granskade och uppdaterade, miljöförbättringsåtgärder har initierats och personal har deltagit i ett

flertal utbildningstillfällen. Insatspersonalen har även bidragit till projektets långsiktiga hållbarhet genom att bidra i rekryteringen av personal som permanent ska arbeta vidare med frågorna efter att MSB:s insats avslutats.

UNHCR saknar alltså en policy på global nivå för hur landskontor ska upprätta miljöledningssystem. Den miljöledningsverksamhet som genomförts inom UNHCR Jordanien ses därmed som en föregångare inför organisationens utveckling av riktlinjer för miljöledningssystem.

Som ett resultat av insatsen har UNHCR nu börjat budgetera för miljöförbättrande åtgärder utifrån de åtgärdsplaner som tagits fram, vilket är en ny företeelse som väsentligt stärker förutsättningarna för att miljöförbättringar ska ske. En person har vidare anställts specifikt för att ta över arbetet med miljöledningssystemet. Engagemanget bland personal på flera tekniska enheter inom UNHCR har också varit stort, vilket stärker förutsättningarna för varaktiga resultat. Sammantaget bedömer MSB måluppfyllelsen i insatsen som hög.

3.5 Kapacitet inom jämställdhet och förebyggande av könsbaserat våld

Oavsett var i världen en humanitär situation försvåras medför det konsekvenser för kvinnors och flickors situation, vilket kan ta sig uttryck i bland annat eskalerande våld, ökad utsatthet och försämrad tillgång till grundläggande tjänster. En välfungerade humanitär respons tar dessa aspekter i beaktande och kan effektivt nå de mest utsatta. MSB:s insatser inom jämställdhet och förebyggande av könsbaserat våld (*gender based violence*, GBV) bidrar till att möjliggöra en sådan respons.

Under 2022 har ett femtontal insatser genomförts till stöd för Unicef, UNHCR, UNFPA och UN Women inom området jämställdhet och förebyggande av könsbaserat våld. Geografiskt har stödet avsett insatser i bland annat Turkiet (Syrienkrisen), Sudan, Kenya, Demokratiska republiken Kongo, Etiopien och Mali.

Insatserna förväntas bidra till att öka kvinnors och flickors deltagande och inflytande över den humanitära nödhjälpens utformning, genomförande och uppföljning, samt bidra till stärkt skydd för människor som utsatts för eller riskerar att utsättas för könsbaserat våld. Sammantaget förväntas insatserna bidra till en förbättrad kapacitet hos ansvariga internationella biståndsaktörer att värna drabbade människors och samhällets behov, förutsättningar och prioriteringar vid kris- och katastrofhantering, i linje med MSB:s resultatramverk.

3.5.1 Arbete mot könsbaserat våld i Etiopien

I november 2020 utbröt en väpnad konflikt mellan den etiopiska federala regeringen och Tigray People's Liberation Front (TPLF). Konflikten har kraftigt förvärrat en redan svår humanitär situation i Tigray samtidigt som tillträde för humanitära aktörer begränsats kraftigt av konflikten.

Det finns rapporter om sexuellt våld som begås av de stridande parterna och konflikten innebär också en ökad utsatthet för övergrepp hos den stora grupp kvinnor och flickor som tvingats fly. Stigma och skam omger sexuellt våld och bidrar sannolikt till en betydande underrapportering av fall, samtidigt som hälsocentraler i stor utsträckning blivit plundrade och står utan personal.

FN:s befolkningsfond, UNFPA, samarbetar med lokala partners för att genom utbildning stärka kapaciteten på plats att ge stöd inom områdena könsbaserat våld och sexuell och reproduktiv hälsa till befolkningen. Landskontoret har anställt ytterligare lokal personal för att stärka arbetet, men den kulturella och politiska kontexten är instabil och gör det svårt för lokal personal att förhålla sig neutral. UNFPA har därför efterfrågat stöd med en expert inom området könsbaserat våld för att säkra en kvalitativ implementering av UNFPA:s program.

Insatspersonalens uppgifter har innefattat programutveckling, implementering och koordinering, kapacitetsutveckling samt initiering och upprätthållande av partnerskap. De program som personalen arbetat med omfattar *Women and Girl Friendly Spaces*, *One Stop Centers* och ett *Safe House*. Projekten erbjuder en fristad där kvinnor och flickor är fysiskt och emotionellt skyddade, som en motvikt till den ojämställdhet som präglar samhället i övrigt. Service erbjuds konfidentiellt och innefattar bland annat psykosocialt stöd och klinisk behandling efter våldtäkt. Kapacitetsutvecklingsplaner har tagits fram i samarbete med implementerande partners i syfte att säkerställa att alla organisationer har kapacitet att planera och genomföra GBV-program i Tigray.

UNFPA har verkat i Etiopien i nästan 50 år och arbetade innan Tigraykrisen i samarbete och med utveckling av statliga institutioner och system inom GBV-området. Vid insatsens början saknades teknisk kapacitet att snabbt genomföra insatser anpassade till ett kritiskt nödläge. MSB:s personal har bidragit till ett flertal programansökningar som genererat nya beviljade anslag och omfördelningar av tidigare beviljade utvecklingsmedel. Prioriterade aktiviteter under dessa anslag inriktade på humanitär respons i Tigray var att upprätta och stödja drift av *Women and Girl Friendly Spaces* samt att renovera och utrusta *One Stop Centers* och förlösningmottagningar. All verksamhet implementeras av partners, och MSB:s personal har identifierat och knutit dessa till programmen och givit dem stöd, bland annat genom kapacitetsutvecklingsinsatser, framtagande av uppdragsbeskrivningar för personal på *One Stop Centers* och design för konstruktion av *Women and Girl Friendly Spaces*. Den pågående konflikten, restriktioner som begränsade humanitärt tillträde och blockerade humanitära leveranser har försvårat implementeringen. Programmets målsättningar omfattade 22 *Women and Girl Friendly Spaces* och av dessa är totalt elva fullt fungerande varav 8 i Tigray, 2 i Amhara och 1 i Afar, medan samtliga sex planerade *One Stop Centers* och ett *Safe House* är operationella. Trots utmanande förutsättningar har insatspersonalen medverkat till att GBV-insatserna kunnat utökas.

Experten har vidare skraddarsytt och genomfört utbildningar för implementerande partners för att stärka deras kapacitet att genomföra GBV-respons i linje med UNFPA:s minimistandarder och vägledande principer. Detta bedöms ha bidragit till att stärka skyddsfrågornas plats i den humanitära responsen.

Insatsen har även fokuserat på att stärka uppföljningen av UNFPA:s program. Insamlad information har använts som underlag för beslut om förbättringar rörande partnerskap, behovsanpassning, resursallokering och prioritering av aktiviteter och har därigenom bidragit till en förbättrad respons. Uppföljning har bland annat visat brister i kapacitet hos en partner, som även efter coachande insatser uppvisat brist på aktivitet och engagemang och vars samarbetsavtal följaktligen sagts upp.

Deltagare från Amhara Women Association i Bahir Dar, Amhara-regionen i Etiopien, som genomförde en utbildning i bemötande av personer utsatta för könsbaserat våld. Foto: Fanuel Debalkie, UNFPA

Effektiviteten i den humanitära responsen för Tigray har under stora delar av aktivitetsperioden generellt sett varit kraftigt begränsad av pågående stridigheter och den blockad på regionen som införts av den etiopiska regeringen. Insatsen har påverkats av uteblivna eller försenade leveranser av distributions- och konstruktionsmaterial, begränsade möjligheter att genomföra utbildningar och besöka vissa områden, samt en förflyttning till huvudstaden på grund av säkerhetsskäl för insatspersonalen. Svårigheterna har drabbat UNFPA och andra FN-organ men också lokala implementerande partners som saknat kontanta medel för att genomföra aktiviteter och avlöna personal. MSB:s expert bedömer att enbart ca 45 procent av planerad verksamhet kunnat realiseras och befarar att omfattningen av genusrelaterat våld i Tigray är mycket hög. Trots de begränsningar som funnits har insatsen på ett tydligt sätt bidragit till genomförandet av program som syftar till att förebygga och hantera förekomsten av könsbaserat våld.

4 Kapacitetsstärkande resiliensinsatser

MSB:s resiliensbyggande insatser är en del i Sveriges arbete på detta område inom ramen för det övergripande målet för insatsverksamheten att rädda liv, lindra nöd, skydda egendom, värna miljö, främja frihet och säkerhet, samt stärka motståndskraft mot kriser och katastrofer i samhället. Mer specifikt syftar MSB:s resiliensbyggande insatser till att främja en stärkt förmåga i andra länder och hos internationella aktörer att förebygga, hantera och återhämta sig från kriser och katastrofer och fokuserar särskilt på arbete med långsiktig och partnerskapsbaserad kapacitetsutveckling.

MSB utvecklar och implementerar insatserna ibland tillsammans med andra europeiska myndigheter och organisationer, och alltid i partnerskap med mottagarorganisationerna. Fokus är framförallt på risk- och sårbarhetsanalys, samverkan och ledning, samt beredskap för respons. Jämställdhets- och miljöperspektivet tas genomgående i beaktan i insatserna.

De utmaningar som den globala pandemin medförde har påverkat genomförandet av MSB:s kapacitetsutvecklande projekt också under 2022, genom den högre intensitet i verksamheten som det inneburit att starta upp och genomföra verksamhet som behövts skjutas på under pandemin. Gradvis har MSB kunnat flytta ut mer insatspersonal i fält, liksom stödja med korttidsexperter, i takt med att reserestriktioner har lättats. Trots att stora utvecklingssteg tagits av såväl MSB som samarbetspartners vad gäller digitala arbetssätt, får en ökad fältnärvaro klart positiva effekter, främst inom partnerskapsbyggande och lokalt ägarskap av projekten.

Under 2022 har MSB fokuserat på genomförande av pågående projekt. Detta har inneburit ett intensivt implementeringsarbete, i och med ökade möjligheter till rörlighet och resande mellan länder. Arbete har dock fortsatt utförts även på distans, för att på så vis öka effektivitet och användning av resurser liksom minska klimatavtrycket, samtidigt som nyttan av implementering på plats i insatsländerna med hänsyn till t.ex. relationsbyggande måste tas i beaktande.

Under året avslutas också ett antal resiliensinsatser, däribland den bilaterala insatsen *Enhanced Capacities for Resilience Iraq*, ett flerårigt samarbete där MSB arbetat med den irakiska regeringens krissamordningsmyndighet och det irakiska civilförsvaret för att stärka de ansvariga irakiska aktörernas förmåga att identifiera och bedöma risker samt att förbereda och samordna krisrespons på nationell, regional och lokal nivå. Också projektet *Building resilience through inclusive and climate-adaptive disaster risk reduction in Asia-*

Pacific (BRDR) samt Twinningprojektet⁴ *Enhancing Civil Protection in Armenia* avslutades under 2022.

Under hösten 2022 beslutades om den största kapacitetsutvecklingsinsatsen hittills i MSB:s historia, ett EU-finansierat projekt inom ramen för EU:s *Instrument for Pre-Accession Assistance* (IPA III) med titeln *Capacity for Risk Management of Earthquakes and Health Emergencies* (IPA CARE). Projektet startar 2023 och kommer att pågå i sex år, med fokus på att stärka nationell och regional krishanteringsförmåga avseende jordbävningar och hälsokriser. Vidare har ett nytt bilateralt samarbete med Albanien påbörjats under året, projektet omfattar en förstudie som ska ligga till grund för ett eventuellt flerårigt bilateralt samarbete.

4.1 Regionala projekt

MSB:s regionala kapacitetsutvecklande projekt planeras och genomförs i regel i samarbete med andra europeiska civilskyddsmyndigheter eller organisationer med expertis inom katastrofriskhantering, oftast med MSB som ledande aktör. Projekten har både en nationell och en regional dimension som ofta syftar till att skapa gemensam förståelse för metoder och processer kopplat till hur naturkatastrofer, som ofta är gränsöverskridande, kan förebyggas och hanteras.

4.1.1 Förbättrad responskapacitet i Sydostasien

Projektet *Leveraging ASEAN Capacities for Emergency Response* (LACER) är ett EU-finansierat kapacitetsutvecklingsprojekt med övergripande mål att bidra till stärkt katastrofriskreducering i Sydostasien. Projektet syftar till att stärka det regionala koordineringsorganet Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) Coordinating Centre for Humanitarian Assistance on Disaster Management (AHA Centre) inom övervakning, beredskap och respons samt att förbättra den kollektiva responsförmågan vid katastrofer. Regionen är ett av världens mest katastrofutsatta områden.

LACER inleddes den 1 mars 2020 och implementeras under en fyraårsperiod. Projektet leds av MSB i ett konsortium tillsammans med Estlands civilskyddsmyndighet, Estonian Rescue Board. Till stor del handlar projektet om att facilitera organisatorisk förändring och dela erfarenheter och lärdomar från liknande kontexter och gränssnitt. LACER har bl.a. bidragit till förbättrad utbildning av regionala responsteam som används för utvärdering och koordinering av humanitärt stöd i regionen. LACER har även bidragit till mer effektiv delning av krisinformation mellan ASEAN:s medlemsländer. Projektet har utvecklat katastrofscenarier för bl.a. utbildning och övning och bidragit till förbättrade rutiner och riktlinjer för centrets lednings- och sambandscentral.

⁴ Twinning är en samarbetsform där två snarlika aktörer utbyter kunskap och erfarenhet, men med fokus på kapacitetsutveckling av den ena aktören, i det här fallet Armenien. Det är finansierings- och kapacitetsutvecklingsverktyg i EU:s regi med fokus på stärkande av länder i EU:s närområde

AHA-centrets lednings- och sambandscentral i Jakarta, Indonesien, med plats för ett 50-tal personer. Bilden är tagen innan en utbildning för centrets personal. Foto: Carl-Johan Breiholtz, MSB

4.1.2 Regionalt resiliensbyggande i Asien-Stillahavsområdet

MSB:s stöd till det Sida-finansierade femåriga resiliensbyggande programmet *Building Resilience through inclusive and climate-adaptive Disaster Risk Reduction in Asia Pacific* (BRDR) syftar till att stärka det regionala samarbetet för katastrofriskhantering med jämställdhet och mänskliga rättigheter i centrum. BRDR leds av Asiens katastrofberedskapscenter Asian Disaster Preparedness Center (ADPC).

MSB har under 2022 bidragit med expertis inom jämställdhet för att stärka ADPC:s institutionella kapacitet inom jämställdhetsintegrering och utvecklingen av en intern och extern rapporteringsmekanism för sexuella trakasserier och sexuellt utnyttjande, vilken syftar till att stärka organisationens arbete med förebyggande av och åtgärder för denna typ av incidenter. MSB har bidragit till utvecklingen av en intern riktlinje för integrering av jämställdhet samt utvecklingen av en e-learningmodul om jämställdhet och katastrofriskreducering, vilken syftar till att stärka kapacitet hos ADPC:s samarbetspartner att integrera jämställdhet i katastrofriskreducering.

Detta förväntas bidra till programmets övergripande mål om ökad resiliens genom att kvinnor, män, flickor och pojkar liksom sårbara grupper bättre inkluderas i det resiliensbyggande arbetet i regionen.

4.1.3 Förbättrad civilskyddsförmåga i Östra partnerskapet

Programmet *Prevention, Preparedness and Response to natural and man-made disasters in Eastern Partnership countries – phase 3* (PPRD East 3) syftar till att utveckla civilskydd,

katastrofriskreducering och regional samverkan i sex länder i det Östliga partnerskapet⁵ (Ukraina, Moldavien, Georgien, Armenien och Azerbajdzjan). PPRD East 3 är finansierat av EU och är MSB:s hittills näst största kapacitetsstärkande insats med en budget på sex miljoner Euro. Programmet genomförs 2020-2024 med MSB som huvudansvarig aktör i ett konsortium med fyra andra europeiska civilskyddsaktörer⁶. Programmet är tematiskt brett och omfattar bl.a. risk- och sårbarhetsanalys, katastrofskadedata, samordning mellan statliga och icke-statliga civilskyddsaktörer, kriskommunikation, beredskapsplanering, tidiga varningssystem, utbildning och övning.

Programmet inledde året med att kunna genomföra den första fysiska aktiviteten i regionen efter programstart och pandemin, en regional workshop inom risk- och sårbarhetsanalys. Denna mynnade ut i framtagandet av regionala riktlinjer respektive nationella riktlinjer för risk- och sårbarhetsanalyser i respektive partnerland. Syftet var att skapa enhetlighet och jämförbarhet mellan partnerländerna och medlemsländerna inom EU:s civilskyddsmekanism.

Krigsutbrottet i Ukraina medförde en omarbetad strategi och plan för programmet där större fokus kom att ligga på de nationella processerna. Ett omedelbart stöd till Ukraina och Moldavien var ett konsekvensbaserat vädervarningssystem för att stödja de humanitära operationerna i länderna.

Under 2022 genomfördes en rad regionala utbildningar bland annat en utbildning som syftar till att stärka partnerländernas möjligheter att delta i framtida europeiska civilskyddsaktiviteter. I utbildningen inom krisberedskapsplanering fick deltagarna stärka sin förmåga att resonera på olika typer av risker.

Flertalet missioner och nationella workshopar har även genomförts för att stärka utvecklingen av ett riskbaserat system för tidiga varningar samt beredskapsplanering med fokus på aktörsgemensam samverkan och ledning i partnerländerna.

En ny metod för resultatuppföljning initierades under året där systematiska reflektionsövningar genomfördes med partnerländerna, expertteamerna samt implementerande partners. Syftet var att skapa ett utrymme att reflektera kring erfarenheter och kritiskt granska programmets ansats där fokus ligger på lärande.

4.1.4 Kapacitet att hantera översvämningar i västra Balkan och Turkiet

Projektet *Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) Fires and Floods* syftar till en långsiktig uppbyggnad av nationell kapacitet att hantera översvämningar och skogsbränder. Konsortiet som ansvarar för projektet leds av Italiens civilskyddsmyndighet och MSB deltar tillsammans med totalt sju olika

⁵ Östliga partnerskapet är en del av EU:s grannskapspolitik (ENP) och spelar en central roll i att fördjupa EU:s relationer med fem länder i Östeuropa och Södra Kaukasus. Belarus var tidigare del av dessa länder men på grund av Rysslands invasion av Ukraina uteslöts de från samarbetet i februari 2022.

⁶ Emergency Service Academy of Finland (ESAF), Section of Crisis Management, Ministry of Interior, Slovakian Republic (SKR MV), Centro Internazionale in Monitoraggio Ambientale (CIMA) och Italienska Röda Korset (CRI).

civilskyddsorganisationer. Deltagande partnerländer/territorier är Albanien, Bosnien and Hercegovina, Kosovo, Nordmakedonien, Montenegro, Serbien och Turkiet.

En viktig del i projektet är att stärka partnerländernas deltagande i EU:s civilskyddsmekanism. Inom projektet kommer det skapas nationella team för skogsbrandssläckning, vilka sedan kan mobiliseras inom respektive land och för att stödja närliggande länder. Arbetet med nationella planer för att hantera översvänningsrisker är också en bärande del.

4.1.5 Internationellt utbildningsprogram i katastrofriskhantering

MSB:s internationella utbildningsprogram inom katastrofriskhantering, *International Training Program for Disaster Risk Management (ITP DRM)*, inkluderar komponenter kopplade till hela krishanteringsförloppet – från beredskap till respons och återuppbyggnad. Syftet är att stärka de deltagande organisationernas krishanteringsförmåga genom utbildning och mentorskap, liksom att främja nationell och regional samverkan. Under 2022 har programmets andra och tredje programcykler avslutats, och den fjärde programcykeln påbörjats. Deltagarna kommer från myndigheter, civilsamhället, universitet och den privata sektorn i Bangladesh, Nepal, Kambodja och Filippinerna.

Deltagare från programmet International Training Programme in Disaster Risk Management (ITP DRM) deltar i en simuleringsövning under programmets Sverigebaserade utbildningsfas. Foto: Fanny Skog, MSB

En central del av programmet är de förändringsprojekt som de deltagande organisationerna driver, vilka på olika sätt bidrar till mer effektiv katastrofriskhantering. Ett exempel på ett sådant projekt har lett till ett nätverk av

lokala informationssekreterare (community information officers) i Filippinerna, vilka har blivit utbildade i att sprida och samla in riskinformation på gräsrotsnivå. Deras uppgift har varit extra viktig under pandemin för att motverka ryktesspridning och desinformation.

Ett annat projekt har stärkt Nepals nationella katastrofhanteringsmyndighets kapacitet inom jämställdhet och social inkludering genom att integrera perspektivet i policys för respons och återuppbyggnad. Bland annat har ett verktyg för att identifiera funktionsvarierade personers behov vid rekonstruktion av raserade byggnader tagits fram och implementerats. Vidare har programmet bidragit till ökad kunskap om miljö- och jämställdhetsintegrering hos de deltagande organisationerna genom bl.a. simulationsövningar och stöd från programmets ämnesexperter.

4.2 Bilateral projekt

Grunden för de bilaterala samarbetena är en stark partnerdialog där partners behov i relation till den expertis MSB kan erbjuda står i centrum. I dessa projekt möjliggörs ofta kompetens från hela det svenska krisberedskapssystemet från lokal-, regional- och nationell nivå.

4.2.1 Förbättrad responsförmåga och samordningskapacitet i Irak

Under 2022 avslutades den bilaterala insatsen *Enhanced Capacities for Resilience Iraq*, ett projekt som har bestått av ett flerårigt samarbete med tre krisberedskapsaktörer i federala Irak och Kurdistan. MSB startade ett nära samarbete med den kurdiska regionala regeringens krissamordningsmyndighet 2014 under den humanitära kris som då uppstod till följd av Islamiska Statens förödande närvaro i regionen. 2019 inleddes även ett samarbete med den irakiska regeringens krissamordningsmyndighet samt det irakiska civilförsvaret.

Resultat av projektets många aktiviteter har främst uppnåtts inom området risk- och sårbarhetsanalys, där fyra deltidsexperter från det svenska krisberedskapssystemet har genomfört insatser i Irak. Som resultat har den federala krissamordningsmyndigheten tagit fram en handbok på arabiska som är kontextspecifik för federala Iraks sårbarheter. Det irakiska civilförsvaret har också stärkt sin kunskap gällande beredskap för respons genom att ta fram kontextspecifika insatskort och lära sig modellen ”Figure 8” som är en åttastegsmodell utformad för incidenthantering. Modellen är visuellt utformad i 8 steg.

Projektet har också uppnått goda resultat avseende genus- och miljöfrågor inom samtliga organisationer, då dessa perspektiv kontinuerligt genomsyrat alla aktiviteter i projektet.

4.2.2 Förbättrat civilskydd i Armenien

MSB har i december avslutat sitt första twinningsarbete, *Enhancing Civil Protection in Armenia*, där MSB tillsammans med litauiska Fire and Rescue Department under drygt två år samarbetade med den armeniska systemmyndigheten Ministry of Emergency Situations (MES).

Det som föranledde twinningsarbetet var ett identifierat behov av institutionella förbättringar av Armeniens civilskyddssystem, som länge karaktäriserats av utdragna byråkratiska procedurer med en hög nivå av centralstyre och bristande delegation, vilket ofta visade sig vara ineffektivt för verksamheten på regional och lokal nivå.

Twiningen har bland annat bidragit till vidareutveckling av ny lag som fokuserar mer på förebyggande riskreducering inom räddningstjänsten utöver att bara reglera responsverksamheten. Därtill har en struktur tagits fram för ett antal förordningar, samt att en strategi för krishanteringsarbetet har uppdaterats. Dessa utgör nu en rättslig och strategisk grund för berörda aktörer att utgå ifrån i sin fortsatta strävan att stärka landets civilskydd. Samarbetet har även innefattat en översyn av fördelningen av roller och ansvar för diverse funktioner inom krishanteringssystemet, samt genomgång av hur personalhanteringen inom räddningstjänsten kan stärkas. Åtgärdsförslag har tagits fram och delgetts berörda aktörer gällande mer effektiv ansvarsfördelning, arbetsrättsliga förbättringar, ökad transparens, samt höjd effektivitet inom olika HR-processer.

Ett utbildningsprogram för personal inom räddningstjänsten har utvecklats, inklusive en läroplan för utbildare har överlämnats till den statliga aktören som ansvarar för fortsatt kompetensutveckling inom räddningstjänsten. Metodik för lokal riskhantering har reviderats och utvärderats. Dessutom har ett koncept för frivilligverksamhet tagits fram, inklusive läroplan för utbildning. Enligt förslaget ska en ny nivå av frivilligverksamhet införas, vilket förväntas bidra till ökad effektivitet hos civilskyddssystemet på lokal nivå. Twinningsarbetet har även inkluderat arbete för att öka allmänhetens krisberedskap och MES har tryckt upp och spridit en broschyr inspirerad av den svenska ”Om krisen kommer”.

Sammantaget har insatsen bidragit till att skapa förutsättningar för en fortsatt vidareutveckling av effektiviteten inom Armeniens civilskyddssystem – vilket dock nu står inför en större förändring där nuvarande MES som enskilt ministerium kommer att omorganiseras och ingå under inrikesministeriet. Det återstår därmed att se i vilken utsträckning insatsen leder till bestående resultat.

5 Fredsfrämjande insatser

MSB:s verksamhet inom området internationell civil krishantering och fredsfrämjande insatser syftar till att bidra till att förebygga och mildra konflikter och skapa förutsättningar för varaktig fred. Utgångspunkten för Sveriges engagemang är att säkerhet ska byggas i samverkan och i partnerskap med andra. I detta sammanhang är EU den viktigaste arenan för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sveriges nationella och EU:s gemensamma säkerhet främjas av krishantering och fredsfrämjande verksamhet som i insatsländerna bidrar till ökad säkerhet, rättstatlighet och demokratiska värderingar, samt respekt för mänskliga rättigheter⁷. MSB:s fredsfrämjande insatser är en del i Sveriges arbete på detta område och faller väl inom ramen för det övergripande målet för MSB:s insatsverksamhet att rädda liv, lindra nöd och värna mänsklig frihet och miljö, till förmån för nödlidande människor som har utsatts för, eller står under hot att utsättas för, väpnade konflikter.

Den ryska invasionen av Ukraina och det förvärrade säkerhetspolitiska läget har på senare tid varit tongivande för MSB:s insatser inom internationell civil krishantering och fredsfrämjande verksamhet. Evakueringen av personal i insatserna i Ukraina vid krigsutbrottet, erfarenhetsinhämtning efteråt samt de åtgärder som vidtagits för att ställa om och stödja landet, är det som kännetecknar det fredsfrämjande arbetet under 2022. Utöver stödet till Ukraina har de åtaganden som myndigheten haft i andra länder och regioner också upprätthållits under året och vikten av att se hot mot Sveriges och Europas säkerhet i ett globalt perspektiv ligger fast.

Inom EU har stora avancemang skett under året med framtagandet av den strategiska kompassen⁸ och arbetet med den nya civila pakten, där MSB har, främst via sekunderade (exempelvis inom miljö, klimat och säkerhet) kontinuerligt bidragit men också varit ansvariga för operationaliseringen av strategiska inriktningar. Tillsammans med FN har MSB under året börjat lansera den nya sjukvårdsutbildningen som reviderats under tidigare år. MSB har också bidragit till att utbilda och handleda FN:s egna instruktörer för att stärka egen kapacitet. FN är och kommer vara, en central partner för den fredsfrämjande verksamheten i genomförande av stöd till Ukraina under nästa år.

MSB har en viktig roll i att främja multilaterala organisationers effektivitet, så att de med mindre resurser kan uppnå mer. De största tematiska insatsområdena för

⁷ Bilaga till regeringsbeslut 2019-12-17, (UD2019/19501/ES), Strategi för internationell civil krishantering och fredsfrämjande 2020-2023

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>

perioden har varit hälsa, sjukvård och säkerhet. Inom omsorgsplikten är MSB:s sjukvårds- och säkerhetspersonal ofta en förutsättning för att organisationer ska kunna säkerställa en säker och acceptabel arbetsmiljö, i områden med stora hälso- och säkerhetsrisker. Ett exempel på detta är Ukraina där MSB dels bistod EUAM Ukraina med sjukvårdsberedskap så att de kunde återetablera sig i landet efter krigsutbrottet men också bistått landet med sjukvårdsinstruktörsutbildningar. Detta har också varit av vikt i Afghanistan där sjukvårdspersonal på plats i Kabul arbetat med att utbilda FN-personal i akut omhändertagande.

Utöver de utmaningar som klimatförändringarna medför för mänsklig säkerhet kan vi se hur konflikter får konsekvenser av klimatförändringar och vice versa. MSB har under året bidragit med miljörådgivare till EU:s civila krishanteringsinsatser i CAR och Somalia, samt kontinuerligt stöttat andra experter i deras tjänster att arbeta med miljö, klimat och säkerhet. Den miljörådgivarutbildning som genomfördes under våren var riktad att rusta framtida experter i EU:s civila krishanteringsinsatser. Mot bakgrund av detta deltog myndigheten i paneldiskussionen om miljö och den civila pakten i Stockholm Forum on Peace and Development⁹.

EU:s, OSSE:s och FN:s flaggor – MSB:s tre samarbetspartners inom ramen för fredsfrämjande insatser.
Källa: MSB

Arbetet med att bygga upp det civila försvaret, som en del av totalförsvaret, berör all verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. I den internationella verksamheten och särskilt gällande Ukraina, en konflikt i vårt närområde, finns stora möjligheter att hämta hem lärdomar som kan stärka Sveriges beredskapsplanering. Av den anledningen arrangerade den fredsfrämjande verksamheten ett erfarenhetsseminarium i slutet på året där en bredd av aktörer av vikt för det svenska krishanteringssystemet bjöds in. Huvudslutsatsen från bland andra representanterna

⁹ <https://www.sipri.org/events/stockholm-forum-peace-and-development>

från Röda Korset, Försvarmakten och Socialstyrelsen är att det är viktigt att åtgärder inom sjukvårdsområdet görs tillsammans, alltså civil-militär samverkan samt att statliga, frivilliga och privata aktörer samspelar.

Som alltid förlitar sig MSB på den goda nationella samverkan mellan involverade aktörer som sker vid förändringar, satsningar såväl som i det vardagliga arbetet. Globala utmaningar som den demokratiska tillbakagången, ojämställdheten och klimatförändringarna kräver fortsatt gemensamma lösningar mellan involverade aktörer, både svenska och internationella.

Inom den fredsfrämjande verksamheten har insatspersonalen totalt uppgått till 41,1 årsarbetskrafter under 2022, varav 32,2% utgjorts av kvinnor.

5.1 Stöd till EU:s civila krishantering

Sveriges målsättning är att stärka EU:s civila krishantering som en del av unionens gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP). EU blir därmed bättre rustat för att snabbt kunna agera operativt för att svara upp mot externa kriser och konflikter, stärka partnerländer som hotas av instabilitet eller konflikter samt skydda unionen och dess medborgare. Sedan 2003, och de första insatserna på västra Balkan, har EU inlett och genomfört 36 insatser och uppdrag på tre kontinenter. MSB, samt fem andra svenska myndigheter¹⁰, har i uppdrag att stödja EU:s civila krishantering.

5.1.1 EUCAP Somalia

MSB har sedan etableringen av *European Union Capacity Building Mission in Somalia* (EUCAP Somalia), bidragit med personal till insatsen i form av sekonderade experter inom HR, ekonomi, sjukvård och sjösäkerhet. MSB har valt att särskilt stödja fältkontoret i Hargeisa, Somaliland. Under 2022 sekonderade MSB en senior kustbevakningsexpert som chef för fältkontoret samt ytterligare en kustbevakningsexpert i en rådgivande funktion. MSB stödjer även huvudkontoret i Mogadishu med en medicinsk rådgivare och en rådgivare inom miljö. Detta stöd avses fortsätta under 2023. Stödet syftar till att säkra EUCAP Somalias operativa verksamhet i Somaliland och ett fungerande samarbete med lokala kustbevakningsmyndigheter.

Under våren 2022 stöttade MSB missionen med ett specialiserat team till kuststaden Berbera, Somaliland. Teamet bestod av tre experter från Kustbevakningen och en sjuksköterska från MSB. Teamet genomförde fas två av utbildningsinsatsen som påbörjades under 2019 och syftar till att utbilda Somalilands kustbevakning i sjösäkerhet. Detta har resulterat i att Somalilands kustbevakning idag kan navigera och genomföra sök- och räddningsinsatser till sjöss självständigt och effektivt. Utöver utbildning donerade MSB maritim utrustning till Somalilands kustbevakning, där ibland livbojar. Teamet utbildade även livräddare i handhavande av dessa samt första hjälpen vid druckningstillbud, vilket resulterade i att flertalet liv kunde räddas under

¹⁰ Folke Bernadotteakademien, Polisen, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Kriminalvården.

festligheterna vid stranden i Berbera under Ramadan 2022. MSB planerar för att under våren 2023 stödja EUCAP Somalia med ytterligare ett team bestående av fyra experter som ska fortsätta kompetensutvecklingen av Somalilands kustbevakning, denna gång i brandsäkerhet till sjöss.

5.1.2 EUBAM Libyen

EUBAM Libyen etablerades år 2013 med huvudsyfte att ge mentorskap och utbildning till Libyens gränsbevakande myndigheter, så att de kunde förbättra kontrollen och säkerheten vid landets luft, sjö och landsgränser till Europa. Redan år 2014 fick missionen evakuera till Tunisien på grund av oroligheter och först år 2019 var högkvarteret återetablerat i Tripoli. Sedan dess har insatsen gradvis fått mer personal och mandatet har också breddats och omfattar nu inte bara gräns- och migrationsfrågor, utan även stöd till uppbyggnad av hela rättssystemet i Libyen. Den nu pågående missionen i Libyen har högkvarter i Tripoli och sidokontor i Tunis.

MSB bistår med expertstöd inom sjukvård och sekonderar två medicinska experter som har till uppgift att säkerställa missionens sjukvårdskapacitet. Detta har resulterat i att missionen har en stark kapacitet för etablering, utökning och fortsatt säker närvaro vid genomförande av missionens mandat.

5.2 Stöd till FN:s fredsfrämjande insatser

MSB har sedan 2016 haft i uppdrag att stödja FN:s fredsfrämjande verksamhet. MSB:s bidrag till FN är främst inom fältinsatser, vilket inte utesluter enstaka sekonderingar till högkvarter. Merparten av de fredsfrämjande insatserna sker som stöd till FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och FN:s minhanteringsprogram (UNMAS). MSB samarbetar och bidrar också till FN:s institut för utbildning och forskning (UNITAR) samt FN:s säkerhetsorgan (UNDSS).

5.2.1 Stöd till minhantering i Irak

UNMAS stödjer sedan många år irakiska myndigheter, *Directorate for Mine Action*, med expertis för att hantera explosiva hot från årtionden av väpnade konflikter, den senaste med Islamiska staten, som har lämnat en komplex hotbild av konventionell oexploderad ammunition, landminor och improviserade explosiva vapen. Detta gör Irak till ett av de länder i världen som är svårast drabbade av explosiva lämningar av krig, både sett till mängden explosiva hot och drabbad befolkning.

MSB har under året stöttat UNMAS med två minhanteringsexperter under fas två av en utbildningsinsats, som inleddes 2021, med syfte att utbilda 16 irakiska kvinnor i ammunitionsröjning. Den första teoretiska fasen genomfördes i Erbil. Den praktiska fas två genomfördes på ett övningsområde i Bagdad.

Deltagarna var kvinnor som i huvudsak arbetar för minhanteringsmyndigheten i Irak, men även irakiska kvinnor anställda av internationella NGO:er verksamma i minhanteringssektorn. 15 av 16 deltagare fullföljde utbildningen. De hade varierande

bakgrund, men av deltagarna från norra Irak fanns flera med praktisk, men odokumenterad erfarenhet av ammunitionsröjning.

Insatsen har bidragit till en ökad förmåga för nationella aktörer att hantera explosiva hot i Irak. En sekundär effekt är att en underrepresenterad och sårbar grupp, irakiska kvinnor, genom en verifierad operatörsutbildning kvalificerar sig för tekniska positioner med större operativt inflytande. Operatörer kunde efter utbildningen gå vidare till teamleader inom den irakiska myndigheten. De som arbetade för internationella NGO:er har nu en internationellt erkänd utbildning som kvalificerar dem för att arbeta med röjning även utanför Irak.

5.2.2 Stöd med genomförande av sjukvårdsutbildningar

UNMAS och UNOPS verkar i konfliktländer där den pågående konflikten, ofta i kombination med begränsningar i rörlighet och stora geografiska avstånd till vårdinrättningar, utgör ett direkt hot mot personalens liv och hälsa och därmed FN:s förmåga att verka i såväl plötsliga som utdragna konflikter.

MSB har under 2022 givit expertstöd till UNMAS och UNOPS i form av sjukvårdsinstruktörer för utbildning i användningen av en traumaväska (*Emergency Trauma Bag*, ETB) som finns tillgänglig på kontor för civil FN-personal. Syftet är att ge dem färdigheter att genomföra livräddande och livsuppehållande insatser i händelse av olyckor, attentat och sjukdomsfall på insatsorten, till dess att den ordinarie sjukvårdskedjan kan ta över vården. Insatsen bidrar till att öka UNMAS förmåga att verka i fält till förmån för drabbad befolkning. MSB har i samverkan med UNDSS reviderat ETB-utbildningen och det nya konceptet har implementerats under 2022. Förändringar har gjorts för att öka den praktiska kunskapen i förhållande till teori och fokusera på insatser som gör avgörande skillnad i en nödsituation och som deltagarna har förutsättningar att tillämpa under stark stress och utan regelbunden repetition, som att stoppa blödning. Det nya konceptet har förenklats, samtidigt som kunskapskraven vid genomgången träning har höjts för att öka kvaliteten. Med det nya konceptet förväntas därför färre genomgå utbildningen med godkänt resultat (högre krav ställs också på förkunskapskrav än tidigare), för att sedan öka när förväntningarna blivit tydliga för deltagande organisationer. MSB har också stöttat UNDSS centralt med expertis för lanseringen av konceptet och förmågeutveckling inom organisationen (se även kapitel 5.4.4).

MSB har genomfört två ETB-utbildningar i Somalia och två ETB-utbildningar i Mali för UNMAS och en ETB-utbildning i Ukraina för UNOPS. Utbildningarna har inneburit att sammanlagt 80 personer i FN-systemet, främst från UNMAS och UNOPS har fått kompetenshöjande sjukvårdsutbildning. Som förväntat har de striktare kraven inneburit att en något lägre andel av deltagarna än tidigare godkänts, men i de fall två utbildningar har genomförts i direkt anslutning till varandra (Somalia och Mali) har andelen godkända deltagare ökat under den andra träningsveckan, när de förändrade kunskapskraven förtydligats.

5.2.3 Stöd inom biståndseffektivitet

Under 2022 har MSB stöttat UNDP Crisis Bureau med tre experter inom biståndseffektivitet och informationshantering. Projektet uppstod när stödet som gavs Sudans regering avseende kartläggning, koordinering och effektivisering av utvecklingsbiståndet, avbröts med anledning av det militära maktövertagandet i oktober 2021.

Experterna har dels arbetat med att bedöma behovet av och utveckla en ny typ av digitalt informationshanteringsverktyg, Aid Information Management System (AIMS), och dels med att utveckla UNDP:s policydokument för biståndseffektivitet.

Genom gediget arbete har experterna skapat underlag för UNDP att fatta beslut kring hur de bör förhålla sig till AIMS i framtiden i syfte att undvika att tid och resurser läggs på att skapa verktyg som inte är hållbara och därmed inte till nytta för krisdrabbade länder. Teamet har skapat en teknisk specifikation för en ny typ av AIMS utformad för att svara upp mot existerande utmaningar. En prototyp av produkten utvecklades för att visualisera och validera arbetet. Experterna presenterade även två alternativa vägar till att stärka UNDP:s kapacitet gällande biståndshantering, med förslag på hur redan existerande strukturer kan förbättras istället för att skapa ett nytt verktyg.

Vidare har teamet via sin expertis bidragit till utvecklingen av UNDP:s policydokument för effektiv biståndshantering (*Guidance Note on Effective Aid Management*) avseende innehåll och utformning. Policydokumentet ska ingå i UNDP:s *Crisis Response Package on Aid Management*, till stöd för landskontor och regeringar i deras arbete med biståndshantering.

5.2.4 Stöd till minhantering i Jemen

Den utdragna konflikten har pågått sedan 2014 och har resulterat i en mycket svår humanitär situation i landet. En fredsprocess pågår, men vapenvilan som inleddes i april 2022 är skör vilket gör det svårt att få finansiering till långsiktiga biståndsprojekt. Utöver den pågående konflikten har Jemen explosiva lämningar av tidigare krig som sträcker sig långt tillbaka i tiden. Dessutom understödjs konflikten i Jemen av andra länders regeringar och aktörer i andra länder. Det raserade rättssamhället i kombination med klanstrukturer och hybridkrigföring har till exempel gjort att militanta islamistiska grupperingar från kriget i Syrien och Irak nu befinner sig i Jemen och utgör en maktfaktor i striderna mellan huthi-rebeller och regeringsstyrkor. Detta gör att ett stort antal improviserade explosiva vapen, vars sprängkraft är större och mer oberäknelig än konventionella vapens, utgör ett avgörande hot mot liv, hälsa och utveckling/återuppbyggnad.

UNDP stöder Jemen i etableringen av en nationell minhanteringsmyndighet, National Mine Action Committee/Yemen Executive Mine Action Center (NMAC/YEMAC) och Yemen Mine Action Coordination Center (YMACC) med kontor i Aden. Ett motsvarande kontor ska etableras i Sanaa, men UNDP har ännu inte möjlighet att verka där.

Utbildning i riskhantering kring improviserade explosiva hot i Jemen för lokala aktörer. I bakgrunden syns MSB:s sekonderade Michel Dolk. Fotograf: Eslam Alqadi, UNDP

Sedan 2021 stödjer MSB UNDP Jemen med en informationshanteringsexpert. Den utsände har byggt upp ett system för rapportering till andra aktörer inom bistandssektorn, samt utbildat lokal personal vid den nationella jemenitiska myndigheten. Sedan 2022 har MSB bidragit med ytterligare stöd i form av en teknisk rådgivare med fokus på kvalitetssäkring av min- och ammunitionshantering. Den utsände har genomfört en av två planerade utbildningar för hantering av improviserade explosiva hot för den nationella ammunitionsröjningspersonalen på YMACC. Båda sekonderingarna bidrar till att stärka den nationella kapaciteten att undanröja explosiva hot mot befolkningen.

5.3 Stöd till OSSE

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) är världens största säkerhetsorienterade mellanstatliga organisation med 57 deltagande länder. OSSE har en bred definition av säkerhet som spänner över olika dimensioner; militärpolitik, ekonomi och miljö samt mänskliga fri- och rättigheter. MSB:s personalbidrag till OSSE inriktas till både fältinsatser och högkvarter.

5.3.1 Stärkt vapen- och ammunitionshantering i Montenegro

Sedan juni 2021 stödjer MSB OSSE i Montenegro med en projektledare för vapen- och ammunitionshantering. I Montenegro finns stora mängder åldrad ammunition lagrade, vilket utgör en risk för allvarliga explosioner i ammunitionsförråd. Dessutom

utgör den stora mängden ett betydande säkerhetshot på grund av risken för illegal handel och spridning av vapen och ammunition. MSB:s insats bidrar till att förbättra säkerheten i militära ammunitionsförråd genom att uppgradera förrådsanläggningar och rutiner till gällande internationell standard. Den sekonderade projektledaren leder ett större projekt inom detta område med arbetsuppgifter som inkluderar såväl säkerställande av finansiering som planering och utförande. Genom att reducera dessa risker kommer projektet bidra till att minska risken för olyckor, spridning samt stärka lokal, regional och europeisk säkerhet.

Under 2022 har bland annat ett samförståndsavtal undertecknats med försvarsministeriet som syftar till att skapa en legal bas för aktiviteterna och möjliggöra etablering av en nationell teknisk institution som skall ansvara för all inspektion, licensiering och översyn av ammunition och explosivämnen i Montenegro.

Projektledaren har, tillsammans med sitt team, färdigställt riskklassificering av all polisiär och militär ammunition enligt NATO och FN standard. Vidare har de färdigställt ett utbildningscentrum med två fullt utrustade klassrum och ett kontor, samt genomfört sju olika kompetenshöjande kurser för personal från militären och polisen, om totalt 46 deltagare varav 35 procent kvinnor. Aktiviteterna bygger på varandra enligt topp-ner och botten-upp principen och syftar till att uppnå ett hållbart livscykel-system för ammunition och explosivämneshantering.

Under 2022 förlängde OSSE projektet, vilket för närvarande är planerat att pågå till och med 2026.

5.3.2 Särskilt övervakningsuppdrag i Ukraina

OSSE:s särskilda övervakningsuppdrag, Special Monitoring Mission (SMM), i Ukraina inleddes 2014 med anledning av Rysslands annektering av Krim. Mandatet syftade till att minska spänningarna och bidra till att främja fred i Ukraina. MSB har bidragit med olika typer expertstöd till OSSE under lång tid (se även kapitel 5.4.1).

Vid tidpunkten för den ryska invasionen av Ukraina 2022 bestod MSB:s stöd av en chef för Technical Monitor Center (TMC) baserad i Kiev, tre minhanteringsexperter baserade i Luhansk och Donetsk, samt en säkerhetsrådgivare som påbörjat sitt uppdrag, men aldrig nådde sin stationeringsort, Donetsk, innan krigsutbrottet och evakueringen av missionen.

TMC:s uppdrag var att dokumentera överträdelser av vapenstillståndet och fredsavtalet längs kontaktlinjen. MSB:s expertstöd inom minhantering syftade till att stärka observatörspatrullernas förmåga att patrullera, då minering och oexploderad ammunition är en riskfaktor vid förflyttningar, särskilt runt kritisk infrastruktur.

Efter krigsutbrottet och tills missionens mandat löpte ut 31 mars 2022, parallellt med evakueringen och avvecklingen av missionen, användes SMM:s resurser för att dokumentera krigsbrott för framtida rättsprocesser. MSB:s utsände i Kiev fick nära krigsutbrottet rollen som Deputy Head of Operations och hade därför även en central roll i evakueringen och avvecklingen av missionen. MSB:s personal

evakuerades landvägen när säkerhetsläget tillät tillsammans med Folke Bernadotteakademins utsända personal. Ett nära samarbete med Regeringskansliet och andra utsändande svenska myndigheter i samband med evakueringen av svensk personal utmynnade i ett internt arbete för att tillvarata viktiga lärdomar av händelsen. MSB:s insatspersonal, tillsammans med FBA:s utsända, samlades vid två tillfällen efter hemkomst som en del i omhändertagandet av personalen, men också för att genomlysna vad som fungerat väl och mindre väl utifrån förutsättningarna. Erfarenheterna sammanställdes av FBA till en rapport, som kompletterats av MSB och kommer bland annat att användas för att ta fram rutiner och checklistor för liknande händelser i framtiden.

5.4 Högkvarterstjänster

MSB har mandat att stödja multilaterala organisationers högkvarter för att stärka planeringen för, och genomförandet av, civila krishanteringsinsatser. De sekonderade experterna på högkvarternivå har ofta en möjlighet att genom sin position, inflytande och insyn, påverka organisationerna i en positiv riktning, främst gällande ledarskap, planering, samordning, effektivitet, kvalitet och integreringen av ett jämställdhetsperspektiv. Högkvarterstjänster är också en möjlighet att stärka upp områden som identifierats som särskilt viktiga ur ett svenskt biståndspolitiskt perspektiv.

5.4.1 Säkerhetsexperten, OSSE

I likhet med andra organisationer som hade pågående verksamhet i Ukraina vid tidpunkten för Rysslands invasion den 24 februari, så har krigsutbrottet fått genomgående konsekvenser för OSSE som organisation. Det mest påtagliga och akuta hanteringen blev initialt evakueringen av organisationens största fältinsats.

MSB har stöttat säkerhetsavdelning på OSSE:s sekretariat med en säkerhetsexpert sedan 2017, vars fokusområde har varit just Ukraina. Utöver detta sekonderades en säkerhetsanalytiker som ytterligare stöd. Säkerhetsanalytikerns arbete bestod främst av informationsinsamling samt verifiering av densamma, samt att tillhandahålla snabba och grundade situationsanalyser. Stödet har bidragit till att säkerhetsavdelningen kunnat ge stöd till personal under evakuering, möjlighet att samla lärdomar kring brister i hanteringen samt levererat kvalificerat beslutsunderlag till organisationen i en väldigt utmanande tid där personalens liv och hälsa stod på spel. Organisationen har identifierat flera förbättringsåtgärder som man aktivt vidare arbetar med, till exempel ett systemstöd för att ha uppdaterad information kring personalrörelser.

Senare under våren 2022 hade MSB möjlighet att stötta med ytterligare säkerhetsexpertis, med inriktning mot utbildning och övning. Då säkerhetsexperten sedan tidigare varit utsänd av MSB till OSSE:s insats i Ukraina, och på senare tid utvecklat OSSE *Security Officials course* (SOC), så kunde densamme vara behjälplig från dag ett med utförande och granskning av säkerhetsriskbedömningar, lägesbilder och andra säkerhetsrelaterade arbetsuppgifter, och därigenom underlätta arbetsbördan för

teamet på sekretariatet. Säkerhetsexperten har även på förfrågan från OSSE förlängts ytterligare, och kommer under kommande år se över och utveckla utbildningar och övningar för OSSE:spersonal (se även kapitel 5.5.1). Där ingår SOC:en som en av deras främsta utbildningar, men också utbildning för seniora chefer i OSSE:s insatser kring ansvarsförhållanden, verktyg och bedömningar relaterat till säkerhet.

5.4.2 Miljörådgivare, EU

Under senare delen av 2021 stod posten som miljörådgivare tom på EU:s högkvarter för civila insatser, Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC). MSB erbjöd möjlighet till att bidra med en miljöexpert som ett frivilligt nationellt bidrag och experten kunde påbörja arbetet i början av året. Tjänsten blev sedermera permanent och öppen för sekonderade. MSB:s insatsperson, som då redan var på plats, sökte och fick tjänsten.

Klimatförändringar och miljöförstöring bidrar i allt snabbare takt till implikationer inom säkerhetssektorn. Olika sorters miljöförstöring bidrar till att förvärra pågående konflikter och spänningar speciellt i områden där institutioner saknas och styrning är svag. EU:s *Climate change and defence roadmap*¹¹ från 2020 definierar länkar mellan klimatförändringar och säkerhet vilket också förtydligats och kravställt i den strategiska kompassen för säkerhet och försvar som godkändes i mars 2022.

För att få resultat av inriktningen i dessa styrande dokument har den sekonderade lett arbetet med att ta fram operativa riktlinjer för att integrera miljö- och klimataspekter inom det civila krishanteringsuppdraget. Rådgivaren stödjer också implementeringen av dessa riktlinjer i EU:s fältinsatser utifrån sin roll som expert.

5.4.3 Medicinska rådgivare, EU

MSB har sedan ett flertal år gett stöd till CPCC inom sjukvårdsområdet i form av en medicinsk rådgivare/samordnare. Dennes roll har aktualiserats och lyfts fram under de senaste årens globala pandemi, vilket också märkts genom att positionen knutits som en rådgivande roll till den nya chefsrollen Managing Director på CPCC. MSB har under en längre tid verkat för att det vid CPCC ska finnas två personer med rollen som medicinsk rådgivare/samordnare, vilket under året slutligen har realiserats. Under en övergångsperiod har MSB sekonderat även till denna andra roll under sex månader, i form av en läkare. Detta har möjliggjort att utöver det rent operativa stöd som lämnas till de civila insatserna, även kunnat initieras arbete inom ett antal strategiska områden, såsom exempelvis avseende rutiner, procedurer och dokumentation för undersökningar, evakueringar etc.

5.4.4 Utveckling av global sjukvårdsutbildning, UNDSS

Efter att de senaste årens arbete med att revidera FN:s koncept för sjukvårdsutbildning i användningen av en traumaväska (*Emergency Trauma Bag*, ETB), ett arbete som utförts i samarbete mellan MSB och UN Department of Safety and Security (UNDSS), gått i mål, har MSB ett fortsatt samarbete med UNDSS. Denna

¹¹ <https://www.coe-civ.eu/kh/climate-change-and-defence-roadmap>

utbildning genomförs globalt för en stor andel FN-anställda och är ofta ett krav för tjänstgöring i högriskmiljöer. I och med införandet av det nya konceptet för utbildningen stod UNDSS inför stora utmaningar förknippat med detta, såsom kravställning och utbildning av nya instruktörer, liksom en omfattande efterfrågan på genomförande av utbildningar från flera FN-organ. För att stödja i denna process har MSB sekonderat en medicinsk samordnare till UNDSS högkvarter i New York. Vidare har MSB erbjudit och genomfört åt UNDSS en kurs för instruktörer som utbildats i att använda det nya ETB-konceptet, där 15 instruktörer från ett antal olika FN-organ utbildats detta i syfte att stärka FN:s egna kapacitet att genomföra utbildningar

Vidare har stöd lämnats till UNDSS inom sjukvårdsfrågor inom det operativa området, såsom kvalitetssäkring av innehåll i sjukvårdsväskor, olika rutiner etc. Ett revideringsarbete motsvarande det för ETB-utbildningen har också inletts för den kortare och enklare sjukvårdsutbildningen, Individual First Aid Kit (IFAK), vilken förväntas färdigställas under första halvan av 2023.

5.5 Insatsnära verksamhet

MSB har möjlighet att bidra till policy och metodutveckling, samt arbeta för ökad internationell samverkan för våra samarbetsaktörer. Detta engagemang är viktigt för att öka effektiviteten på de svenska personalbidragen till EU, FN och OSSE samt de internationella organisationernas civila krishanteringsinsatser. Utöver det kan MSB stärka myndighetens egna insatsförberedande åtgärder inom ramen för fredsfrämjande insatsverksamhet, exempelvis intern kompetensutveckling för insatspersonal. Främst har dessa medel använts för metodutveckling och kapacitetsstärkande verksamhet för EU, FN och OSSE i utvecklandet och genomförandet av utbildningar men de har också nyttjats för att utbilda och öva insatspersonal inför insats.

5.5.1 Utbildning för säkerhetspersonal inom OSSE

Under 2019 utvecklade MSB, i nära samarbete med OSSE:s säkerhetsavdelning, en kurs för säkerhetspersonal inom OSSE som benämns *Security Officials Course (SOC)*. Syftet med MSB:s stöd var och är att utbilda säkerhetsansvariga i OSSE:s riskhanteringssystem så att alla fältinsatser och institutioner följer samma metodologi när exempelvis riskbedömningar och riskreducerande åtgärder genomförs. SOC ska vidare bidra till att OSSE har en stärkt kapacitet för etablering, utökning samt en säker närvaro vid genomförande av sitt mandat.

Initialt var målgruppen för utbildningen främst personal från OSSE-missionen i Ukraina, SMM, men omfattar i dagsläget all OSSE-personal delaktiga inom organisationens säkerhetsförvaltning. Efter den genomförda kursen i september, vilket gäller både deltagare och instruktörer, så har totalt 66 deltagare från 15 fältmissioner och institutioner utbildats och certifierats i bland annat OSSE:s system för säkerhetsförvaltning inkluderande säkerhetsriskbedömning, säkerhetsplanering

och krishantering samt hur man på ett korrekt sätt delger och kommunicerar säkerhetsbudskap inom organisationen.

Utbildningen har bidragit till att ensa arbetet med säkerhet inom organisationen samt att höja kompetensen på personal inom säkerhetssystemet, något som i sin tur direkt påverkar planeringen och i slutändan säkerheten för OSSE:s personal i fältmissionerna.

Även om Rysslands invasion av Ukraina inneburit att två OSSE-insatser, på ukrainsk mark, inte har fått förlängt mandat och tvingats lägga ned, så fortsätter OSSE ha ambitionen att upprätta en närvaro i Ukraina genom OSSE:s *Support Programme for Ukraine*. Det förändrade säkerhetsläget i regionen understryker således vikten av att fortsatt ha kunnig och samstämmig säkerhetspersonal inom OSSE:s fältmissioner och tillika institutioner. Personalrotationer samt behovet av redundans inom OSSE:s säkerhetssystem gör att behovet av SOC och den kvalitetshöjning av säkerhetskulturen som kursen tillför personalen fortsatt bedöms som högst relevant.

5.5.2 Utbildning för miljörådgivare

Enligt den tidigare nämnda *Climate change and defence roadmap* framgår att samtliga GSFP-insatser skall utrustas med miljörådgivarresurser för att som del av EU:s instrumentportfölj leverera på antagna klimat- och miljöåtaganden. MSB har sedan tidigt 2019 tagit stort ansvar i detta arbete. I maj 2022 arrangerade myndigheten en 5-dagars förberedelseutbildning för identifierade miljörådgivare för att ingå i EU:s GSFP verksamhet. 15 svenskar och 5 personer från andra medlemsländer deltog i utbildningen. Utförandet byggde på en interaktiv modell för att ge insyn i den operativa geopolitiska säkerhetsmiljö som rådgivarna skall vara verksamma i. Utbildningen skedde med stöd från olika aktörer och myndigheter som bidrar till EU:s GSFP-arbete – däribland EU:s högkvarter för de civila insatserna, Utrikesdepartementet, Polisen, Folke Bernadotte Akademien, samt de rådgivare som redan är utsända till olika EU-insatser. Utvärderingen av kursen visade att deltagarna fått nya kunskaper samt fått med sig verktyg för hur de ska verka i en GSFP-kontext och få så stor effekt som möjligt av sitt arbete.

5.5.3 Utbildning i akut omhändertagande

MSB har under oktober-november 2022 stöttat EU:s högkvarter i Bryssel vid planläggning och genomförande av en utbildning som syftar till att utbilda nya säkerhetsofficerare och livvakter som sedan sänds direkt till EU:s insatser runt om i världen. MSB har även lett och genomfört en så kallad *Medical Security*-utbildning (MedSec) som en påbyggnadsutbildning. MedSec-utbildningen syftar till att deltagarna få goda praktiska och teoretiska kunskaper i att rädda liv och därmed kunna verka som väl fungerande ”*First responders*” vid fall av akuta medicinska- och skadesituationer i högriskmiljöer. Deltagarna vid de två ovanstående utbildningarna har utgjorts av en kombination av internationella och nationellutbildningar. Vid MedSec-utbildningen har även läkare och sjuksköterskor tjänstgörande vid insatserna varit deltagare. Totalt har 31 elever från 8 olika EU-insatser deltagit (EUAM Ukraina, EUCAP Somalia, EUCAP Sahel, EUCAP Mali, EUPOL COPPS, EUAM

Centralafrikanska republiken, EUBAM Libyen, EUAM Irak samt EULEX Kosovo).
Utbildningarna har genomförts vid MSB:s utbildningsanläggning i Rosersberg.
Utbildningarna har resulterat i att CPCC och därmed de åtta insatserna nu har
ytterligare 31 godkända insatspersoner som kan agera som väl fungerande "first
responders" vid omhändertagande av allvarligt skadade i högriskmiljöer.

6 Civilskyddsinsatser

MSB:s civilskyddsinsatser bidrar till EU:s gemensamma krisberedskap som syftar till att stödja drabbade länder i händelse av kriser, katastrofer och omfattande olyckor där landets egna resurser inte räcker till. Genom detta faller dessa insatser väl inom ramen för det övergripande målet för MSB:s insatsverksamhet att rädda liv, lindra nöd och värna mänsklig frihet och miljö, till förmån för nödlidande människor som har utsatts för, eller står under hot att utsättas för, väpnade konflikter.

MSB är Sveriges nationella kontaktpunkt för EU:s civilskyddsmekanism och planerar och genomför därigenom insatser till stöd för andra länder vid behov. Regeringen beslutar om vilken insatskapacitet MSB ska hålla i beredskap i EU:s civilskyddspool respektive i rescEU. MSB:s civilskyddsinsatser är följaktligen en del av Sveriges arbete inom detta område.

Det ökade antalet civilskyddsinsatser under 2022 har möjliggjorts av en effektiv och sömlös koppling till den nationella insatsverksamheten, som även den ökade, sett till antalet insatser. Då nationella förstärkningsresurser kan komma att prioriteras och fördelas givet olika scenarion och behov, både nationellt och internationellt, behövs välorganiserade och effektiva arbetsmetoder och samarbeten, något erfarenheterna från årets civilskyddsinsatser bidragit till att belysa ytterligare.

MSB:s civilskyddsinsats under 2022 kännetecknas av kriget i Ukraina samt svårsläckta skogsbränder med anledning av extrema brandrisknivåer på flertalet platser i Europa. Under andra halvan av år 2022 ansökte och beviljades MSB även medel från EU-kommissionen i syfte att utveckla en resurs för tillfälliga nödbostäder inom ramen för rescEU. Projektet startar i januari 2023 och pågår till september 2026. Syftet är att stödja andra länder vid extraordinära kris- och katastrofsituationer, när det drabbade landets egna resurser inte räcker till.

Sedan tidigare har MSB på EU-kommissionens uppdrag i samarbete med Försvarets Materielverk och Socialstyrelsen byggt ett sjukvårdslager med ventilatorer och personlig skyddsutrustning inom ramen för rescEU. Lagret kan användas om ett EU-land behöver stöd. Under 2022 aktiverades lagret då 580 000 skyddsförkläden skickades till Ukraina via Civilskyddsmekanismen och en koordineringshub i Polen.

6.1 Insatser för skogsbrandsbekämpning genom rescEU

Sverige har varit en del av rescEU sedan starten 2019 och två skopande flygplan ingår sedan 2020 i det extra skyddsnet resurser som EU tillsammans finansierar. 2022 var första gången MSB deltog i två civilskyddsinsatser under samma skogsbrandssäsong.

Under skogsbrandssäsongen 2022 drabbades flertalet EU-medlemsstater av allvarliga skogsbränder med stora konsekvenser som följd. De två av Sveriges skopande flygplan som ingår i rescEU begärdes som stöd vid komplexa skogsbränder i Frankrike och Tjeckien.

Sveriges två flygplan aktiverades när Frankrike begärde hjälp via EU:s civilskyddssamarbete. Syftet var att stödja den pågående insatsen med gemensamma EU-resurser och stärka Frankrikes kapacitet och uthållighet. Sammanlagt deltog sju EU-medlemsstater i insatsen, varav huvuddelen bekämpade bränder i Gironderegionen. De svenska skopande planen bekämpade ett flertal omfattande bränder i Bretagne, bl.a. i Morbihan och Finistère, där de förstärkte regional räddningstjänst.

MSB:s teamleader Markus Green i samtal med lokala räddningstjänsten i Morbihan, Bretagne, där Sverige bidrog med två skopande flygplan för att begränsa de stora markbränderna i området. Flygplanen är en del av rescEU-samarbetet där MSB bidrar med dessa två flygplan. Foto: Alexis Moreau, SDIS 56 Morbihan

Tjeckien begärde stöd från EU:s civilskyddsmekanism och fick inledningsvis stöd med två skopande flygplan från Italien, men dessa behövde efter kort tid återgå till Italien. Därmed aktiverades de två skopande rescEU-flygplan som Sverige är värd för. Skogsbranden pågick i ett mycket svårtillgängligt område där flygande resurser var avgörande för att kunna begränsa spridningen. Resurserna fördelades på olika

områden och de svenska flygplanen integrerades väl i den Tjeckiska insatsen, såväl taktiskt som vad gäller världlandsstöd.

De svenska insatserna uppnådde förväntade resultat med att stödja ansvariga aktörer genom teknisk ändamålsenlighet, teamens goda anpassningsförmåga och effektivitet. Genom insatserna hjälpte Sverige till att säkerställa Frankrikes och Tjeckiens kapacitet att hindra och begränsa skador på människor, egendom och miljö i de drabbade områdena.

7 Nationella insatser

MSB:s genomförande av nationella insatser syftar till att nå och effektivt skydda egendom och miljö samt förbättra situationen för människor som drabbats, eller riskerar att drabbas av allvarliga olyckor, kriser eller katastrofer. MSB ska utifrån en nationell riskbild upprätthålla beredskap med stödresurser för att kunna bistå i samband med allvarliga olyckor och kriser och vid höjd beredskap. Myndigheten ska även kunna prioritera och fördela tillgängliga förstärkningsresurser.

MSB förutser en framtida förändrad riskbild kopplat till framför allt det säkerhetspolitiska läget och klimatförändringarnas konsekvenser vilket ökar behoven och förväntningarna på nationell beredskap att stödja med kompetens och materiel i större utsträckning än tidigare. Under 2022 har MSB genomfört 146 nationella insatser till stöd för svenska aktörer. Flertalet insatser har utgjort stöd till kommunal räddningstjänst vid exempelvis skogsbränder, sök- och räddning samt oljeskyddsinsatser.

Den vanligaste insattstypen under 2022 var i likhet med förra året stöd med flygande resurser för släckning vid skogsbränder. Sedan helikoptrar och skopande flygplan blev en del av MSB:s förstärkningsresurser har en ökning skett från 35 insatser 2019 till 96 insatser 2022. Ökningen av antalet insatser beror på att efterfrågan på dessa resurser ökar från landets räddningstjänster. MSB:s flygande släckresurser vid skogsbränder, helikoptrar och skopande flygplan, är en kraftfull och specialiserad resurs som på nationell nivå har en utjämnande effekt när det kommer till räddningstjänsternas olika förutsättningar att hantera stora och omfattande bränder.

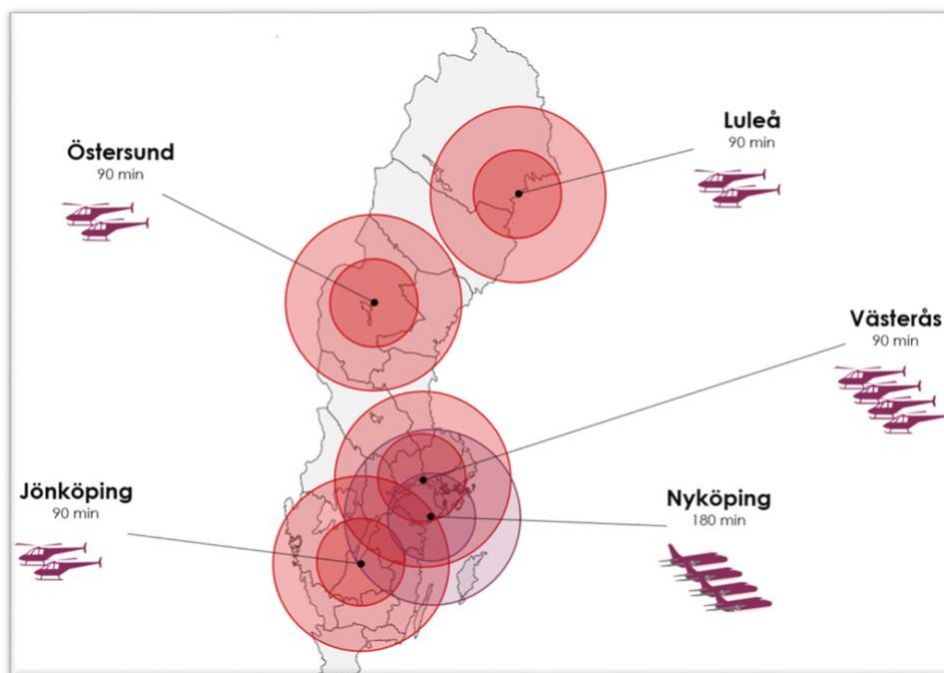
7.1 Insatser för skogsbrandsbekämpning

Utvecklingen av MSB:s förstärkningsresurser inom skogsbrand går fortsatt framåt och har succesivt stärkts för att möta den förändrade riskbilden som leder till en ökad efterfrågan. Under säsongen 2022 har MSB mottagit nära hundra förfrågningar om luftburet stöd från kommunal räddningstjänst och länsstyrelser.

För att skogsbränder inte ska växa sig stora använder MSB taktiken att angripa dem tidigt, därför behöver helikoptrar och flygplan placeras i eller nära de områden där risken för snabb spridning är störst, genom så kallad prepositionering

Under skogsbrandssäsongen 2022 har MSB aktivt prepositionerat det luftburna stödet till områden där risken för skogsbrand bedöms som störst, vilket bidragit till att resurserna snabbt kunnat sättas in i räddningstjänstens insatshandling. Det är ett viktigt men resurskrävande arbete som kräver bemanning, kvalificerad kompetens

och omprioriteringar dagligen vid behov. Två av fyra skopande flygplan står i beredskap inom ramen för rescEU till och med 2024. Samtliga fyra är även tillgängliga för insatser i Sverige.

Exempel på prepositionering av MSB:s flygande resurser. Cirklarna visualiserar uppskattade flygtider till skadeområde från beredskapsplacering; en respektive två timmars flygtid. Även områden utanför cirklarna omfattas av beredskapen. Källa: MSB

Under säsongen har samtliga tre landsdelar fått stöd med flygande släckresurser genom att 96 insatser genomförts, varav 72 med helikopter och 23 med skopande flygplan. Utöver det har MSB bistått med skogsbrandsdepåer vid fyra tillfällen. Till skillnad från tidigare säsonger, då Norrland stått för en majoritet av insatserna, var det i år i de sydöstra delarna av landet resurserna användes mest, mycket beroende på de höga brandriskvärden som området hade under en längre tid.

Genom att bidra med kompetens och materiel vid insatserna flygande släckresurser har MSB:s stärkt ansvariga aktörers förmåga att hindra och begränsa skador på människor, egendom och miljö som annars hade kunnat komma till skada på grund av skogsbränder.

Säsongen 2022 startade tidigt och redan i mars ställde MSB helikoptrar i beredskap och första aktiveringen gjordes den 12 april. Likt 2021 var samtliga sommarmånader insatsintensiva och både helikoptrar och skopande flygplan prepositionerades aktivt givet rådande brandriskläge. Det ställer nya och mer omfattande krav på MSB som beredskapsmyndighet. För varje år ökar behovet av att ha erfaren personal i tillräcklig omfattning årets alla dagar och framför allt även under semesterperioder.

I takt med klimatförändringarnas påverkan på skogsbrandsförloppen är det troligt att insatsarbetet med förstärkningsresurser kommer att öka i såväl komplexitet som antal,

detta gäller flygande släckresurser lika väl som andra förstärkningsresurser med syfte att användas vid skogsbränder.

MSB ska utifrån en nationell riskbild upprätthålla beredskap med förstärkningsresurser och operativ förmåga att projektleda och organisera flera parallella insatser med flygande resurser internationellt och nationellt. Myndigheten ska även kunna prioritera och fördela tillgängliga förstärkningsresurser på begäran av räddningschef.

7.2 Insatser för samverkan och ledning

Rysslands invasion av Ukraina har fått och får fortsatt förödande konsekvenser för civilbefolkningen. Detta ledde i början av kriget till att många gav sig av på flykt till grannländer och hela Europa. EU beslutade därför om att aktivera det så kallade massflyktsdirektivet den 220303.

Nationellt noterade Migrationsverket en kraftig ökning av antalet asylsökande, framförallt från Ukraina. Det höga söktrycket utgjorde en stor påverkan på ansöknings- och boendeverksamheten. Behovet av boende var stort och Migrationsverket behövde hjälp från kommuner och civilsamhället för att hantera situationen. Sammantaget ledde detta till en hög belastning på Migrationsverket gällande mottagande men även att få fram boenden. Migrationsverket efterfrågade därför stöd från MSB i form av kriskommunikatör och GIS-expert för beslutsstöd.

Syftet med stödet var att stärka Migrationsverkets stabsfunktion kopplat till uthållighet med kriskommunikatörer samt förmåga att visualisera och kartlägga kommande boendeplatser. MSB:s stöd skedde ett tidigt skede av situationen med stort antal asylsökande från Ukraina, i syfte att överbygga för myndigheten att gå från vardagsbelastning till krishantering på ett effektivt sätt. Insattiden fördelades till 5 dagar för GIS-experterna och 14 dagar för kriskommunikatörerna. Insatsen bidrog på ett övergripande plan att säkerställa att Migrationsverket kunde värna drabbade människors behov av skydd undan kriget.

7.3 Översvämningsinsatser

I slutet av februari 2022 efterfrågade Perstorp Räddningstjänst två stycken högkapacitetspumpar till hjälp för att sänka vattennivån i flera vattendrag i området där översvämnung rådde. Riskerna på sikt var att om en damm brast skulle både en kemindustri och fjärrvärmeverk översvämmas som båda är samhällsviktiga. Pumparna bidrog till en 16% ökning av vattenflödesavrinningen. Detta var helt avgörande för att stoppa vattenhöjningen i ovanstående dammar för att sedan kunna sänka vattennivån under den fastslagna vattendomen. I och med att de ökade avrinningarna behövdes inga driftstopp i verksamheterna. Genom insatsen bidrog MSB till att värna

människors liv, hälsa och miljön samt att samt skydda samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur från kollaps.

7.4 Insatser för hantering av farliga ämnen

Myndighetens förstärkningsresurser som ska stödja vid olyckor och händelser med skadliga kemikalier, allvarliga smittämnen och joniserande strålning (CBRNE), har under året aktiverats vid 35 insatser. Flest insatser inom CBRNE-området har genomförts med avancerad indikering som aktiverats 22 gånger. Kem- och saneringsenheterna har aktiverats vid elva respektive tre tillfällen. Vid en händelse användes både avancerad indikering och en saneringsenhet.

Uppdraget för Avancerad Indikering är att vid händelser som på grund av uppsåt eller olycka resulterat i utsläpp av okänt ämne, identifiera ämne och fastställa hur skadligt ämnet är för människa och miljö. Saneringsenheterna ska kunna sanera insatspersonal och materiel som används under insats men ska också kunna genomföra livräddande personsanering. Kemanheterna kan exempelvis bistå med pumpning av kemikalier, tätning av läckage och avfackling av energigas.

Genom att bidra med kompetens och materiel vid insatserna har MSB:s förstärkningsresurser stärkt ansvariga aktörers förmåga att hindra och begränsa skador på människor, egendom och miljö.

7.5 Sök- och räddningsinsatser

MSB:s nationella förstärkningsresurs för urban sök- och räddning (NUSAR) består av specialutbildade och specialutrustade team från avtalade räddningstjänster tillsammans med sökhundsekipage från Svenska Brukshundklubben och byggnadsingenjörer. Resursen kan stödja kommunal räddningstjänst och andra myndigheter vid händelser med kollapsade byggnadskonstruktioner orsakade av exempelvis naturhändelser, olyckor, terrordåd eller andra antagonistiska händelser samt krig. Andra typer av händelser där resursen kan bidra med stöd är vid räddningsinsatser som innefattar ras- och skred. Resursen har förmåga att eftersöka personer i rasmassor, bedöma stabilitet i konstruktioner, genomföra temporära förstärkningar av byggnadsdelar, forcera och lyfta byggnadsdelar, frigöra och transportera skadade samt bistå sjukvårdshuvudman vid omhändertagande och transport ut ur riskområde.

Under 2022 larmades NUSAR vid sex tillfällen varav fem var händelser med explosioner vid byggnader, en händelse var brand i byggnad och vid en händelse hade en bil på flykt undan polisen kraschat in i en bostad som delvis rasade. MSB:s bedömning är att dessa insatser har bidragit till att stärka kommunala räddningstjänster att hantera effekterna av raserade eller påverkade byggnader genom sök- och räddningsaktiviteter, och därigenom också möjliggjort för räddningstjänst

och andra aktörer att arbeta säkert i omgivningen genom att MSB med specialutbildade experter bidragit med hållfasthetsbedömningar av påverkade byggnader och konstruktioner samt stabiliserande åtgärder.

7.6 Oljeskyddsinsatser

MSB:s förstärkningsresurs för strandnära oljeskadeskydd syftar till att stödja och stärka ansvarig aktörs förmåga att hantera ett oljeutsläpp som hotar den svenska kusten. I samband med att ett fartyg bunkrade olja skedde den 13 april ett utsläpp som inledningsvis påverkade Öckerö kommun, men senare även landområden på flera platser i Göteborgs skärgård och utmed Bohuskusten. Räddningstjänsten Öckerö begärde stöd med MSB:s oljeskadeskydd, vilket bidrog till att miljökonsekvenserna av oljeutsläppet kunde begränsas i så hög grad som möjligt.

8 Jämställdhet

MSB har fortsatt att utveckla arbetet med integrering av ett genus- och jämställdhetsperspektiv inom ramen för internationella insatser. Och fortsatt arbetet att förebygga och hantera könsrelaterat våld, i enlighet med den nationella handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet. Den internationella insatsverksamheten följer ramverket för jämställdhet och förebyggande av könsbaserat våld. Det konkretiserar MSB:s strategi för jämställdhetsintegrering. MSB arbetar med en målbild att samtliga operativa leveranser inom det internationella insatsområdet ska bidra till jämställdhet utifrån ett genus- och mångfaldsperspektiv.

Under 2022 har 15 humanitära insatser genomförts till stöd för Unicef, UNHCR, UNFPA och UN Women med expertis inom områdena jämställdhet och förebyggande av könsbaserat våld. De senaste årens trend med allt fler insatser inom detta område har därmed fortsatt under 2022. Geografiskt har stödet avsett insatser i Sudan, Etiopien, Mali, Turkiet (till stöd för Syrien), Ukraina, Kenya, Venezuela och Demokratiska republiken Kongo. Insatserna bidrar till stärkt skydd för flickor och kvinnor, som ofta utsätts för särskilda risker, samt till att öka kvinnors och flickors deltagande och inflytande över den humanitära nödhjälpens utformning, genomförande och uppföljning.

I MSB:s internationella resiliensinsatser integreras jämställdhetsperspektivet i samtliga insatser och under året har ytterligare steg tagits för att stärka rättighetsperspektivet. Utbildningsinsatser för att stärka kunskap och förmåga att integrerar jämställdhets- och rättighetsperspektivet i katastrofriskhantering har genomförts i flertalet projekt. Målgrupperna för dessa har varit både partnerorganisationer och MSB:s egna experter. Ett särskilt fokus har legat på jämställdhetsintegrering i utbildningar för instruktörer inom krishantering och inom ett projekt har en webbaserad utbildning om jämställdhet och katastrofriskreducering lanserats för en bredare målgrupp. Dessutom har arbete gjorts för att stärka länders risk- och sårbarhetsanalyser genom integrering av jämställdhetsperspektiv.

Den fredsfrämjande verksamheten fokuserar på övergripande jämställdhetsintegrering där MSB:s graderingsverktyg av insatserna ger bra stöd och belyser vad som förväntas av personalen. Att främja kvinnors ökade deltagande i fredsinsatser är en åtgärd som flertalet sekunderade arbetar med i sina roller som HR, chefer eller i de fall där de är delaktiga i rekryteringspaneler. Ett konkret exempel är insatsen EUCAP Sahel i Mali, där en enskild HR-chef genom att arbeta med ökad medvetenhet, regelverk och processer har uppnått mätbara resultat i termer av en ökning av andelen kvinnor i insatsen från 17 till 24 procent.

Uppföljningen av insatsverksamheten inkluderar en indikator för jämställdhet. För 2022 användes denna indikator för de humanitära insatser som har särskilt formulerade målsättningar inom jämställdhetsområdet. 14 insatser av 26 har fullt uppfyllt de formulerade jämställdhetsmål som satts upp och 8 insatser har i huvudsak uppfyllt de formulerade målen. Den positiva trenden från 2021 med successivt förbättrad måluppfyllelse har därmed fortgått under 2022.

Vid tidskritiska nationella och internationella insatser rekryteras personal via MSB:s resursbas, vilket är ett administrativt verktyg som håller kvalitetssäkrade individer gentemot fördefinierade kompetensprofiler. Under året har 122 individer efter intresseanmälan och urval registrerats i resursbasen (31,1 procent kvinnor och 68,9 procent män). Totalt sett bestod resursbasen vid utgången av 2022 av 34,7 procent kvinnor och 65,3 procent män. När tidsramarna så medger rekryteras personal genom utannonsering av tjänst. Under året har åtta kvinnor och elva män kontrakterats på detta vis, sammantaget 19 individer.

392 heltidskontrakt av varierande längd har utfärdats till insatspersonal. Den sammantagna kontraktstiden som utförts under kalenderåret motsvarar 107,3 årsarbetskrafter, varav 32,3 procent utgörs av kvinnor och 67,7 procent av män. Därutöver har också 40 stycken deltidskontrakt utfärdats, 42,5 procent till kvinnor, och 57,5 procent till män.

8.1 Kunskapshöjande verksamhet

MSB:s strävan är att alla individer som kan komma att rekryteras till insatsverksamheten ska ha kunskap om kvinnor, män, flickor och pojkars olika behov och roller i krissituationer. Den obligatoriska introduktionsutbildningen som tillhandahålls för individer registrerade i myndighetens resursbas behandlar därför jämställdhets- och mångfaldsaspekter i insatsverksamheten, resolution 1325 och 1820, samt förebyggande av könsbaserat våld. Under 2022 deltog 126 personer i introduktionsutbildningen varav 45,2 procent var kvinnor och 54,8 procent män.

I syfte att bidra till jämställdhet och åstadkomma så god kvalitet och effekt som möjligt i insatsverksamheten integreras frågor som belyser olika behov kopplat till genus, ålder och andra relevanta faktorer även i MSB:s övriga insatsrelaterade utbildningar. Detta återspeglas i mål och innehåll för kurser, både i teori och praktisk tillämpning, och följs upp vid utvärdering. Exempel på utbildningar som MSB genomfört under 2022 är nationell insatschefskurs, Medical Training of Trainers, och sjuksköterskeseminarium. Genom deltagande i andra aktörers utbildningar har MSB också kunnat erbjuda kompetensutveckling inom *Gender Based Violence in Emergencies* och *Gender Based Violence Risk Mitigation*. Vissa mottagande aktörer har också krav på att de individer som antagits för insats ska genomföra organisations specifika utbildningar inom *Prevention of sexual exploitation and abuse* innan det blir aktuellt att ansluta till insatsen.

9 Insatsstatistik och ekonomisk redovisning

I detta avsnitt redovisas statistik för MSB:s insatser under 2022, inklusive den ekonomiska redovisning som efterfrågas specifikt för denna rapport i MSB:s regleringsbrev.

Tabell 1. Antal insatser per insatskategori 2020-2022

Insatskategori	2022	2021	2020
Humanitära insatser	196	78	70
Minhantering	6	4	0
Tidig återuppbyggnad	1	0	1
Civil krishantering, Fredsfrämjande insatser	33	33	28
Stärkande av katastrofberedskap	8	7	10
Totalt bistånd	244	122	109
Nationella stödinsatser	146	134	144
Insatser i icke-biståndsländer	21	5	7
Totalt icke bistånd	167	139	151
Summa samtliga insatser	411	261	260

MSB har under 2022 genomfört 411 insatser, varav 244 internationella biståndsinsatser och 167 insatser i Sverige och i icke biståndsländer. Detta är med bred marginal det högsta antalet insatser som varit aktiva under ett och samma år för insatsverksamheten.

Antalet internationella biståndsinsatser som varit aktiva under året har fördubblats jämfört med 2021, från 122 till 244 insatser. Förklaringen till den kraftiga ökningen är att antalet humanitära insatser ökat med mer än 150 %, från 78 insatser under 2021 till 196 insatser 2022. Huvudförklaringen till ökningen är de omfattande humanitära behov som uppstått som ett resultat av kriget i Ukraina. Efterfrågan på humanitärt stöd har dock även varit fortsatt hög i övriga världen på grund av en generellt utmanande humanitär situation.

Även antalet insatser i Sverige och i icke biståndsländer ökade tydligt. Av de 146 nationella insatserna är insatser relaterade till skogsbränder respektive inom CBRN-området de dominerande insatstyperna, med 96 respektive 35 insatser. Ökningen av

internationella insatser i länder som inte inkluderas i OECD:s regelverk för biståndsmottagande länder förklaras av stöd som efterfrågats med anledning av kriget i Ukraina, men där insatserna genomförts i näraliggande länder som exempelvis Polen, Rumänien och Slovakien.

Tabell 2. Antal insatser per internationell uppdragsgivare 2020-2022

Uppdragsgivare	2022	2021	2020
WFP	18	12	14
UNICEF	27	16	19
UNHCR	28	20	17
OCHA	8	10	11
IOM	10	8	7
UNDP	5	5	4
UNFPA	2	1	0
UNMAS/UNOPS	10	6	3
UN WOMEN	6	2	1
EU/ERCC	113	10	5
EU/GSFP	18	18	17
EU/övrigt	4	7	6
OSSE	5	5	4
Annan aktör	11	4	3
Summa	265	124	111

MSB genomför internationella insatser åt en rad uppdragsgivare. I tabell 2 redovisas antal insatser per internationell uppdragsgivare under de senaste tre åren. Dessa siffror varierar betydligt mellan olika år, inte minst beroende på vilka typer av humanitära krissituationer som uppkommer under året.

Under 2022 är den mest påtagliga förändringen att antalet insatser på förfrågan från EU:s koordineringscenter ERCC har mångdubblats. Bakgrunden är att en stor del av det humanitära stödet till Ukraina kanaliseras via ERCC. Antalet insatser har under 2022 ökat till de flesta av MSB:s FN-partners jämfört med året innan. Undantaget är stödet till FN:s organ för koordinering av humanitärt bistånd, OCHA, där antalet insatser fortsatt att minska något under 2022.

Tabell 3. Antal biståndsinsatser per insatsland 2022

Insatsland	Antal insatser
Ukraina	102
Afghanistan	13
Sydsudan	11
Etiopien	10
Sudan	10
Somalia	8
Syrien	7
Uganda	6
Filippinerna	5
Pakistan	5
Venezuela	5

Under 2022 genomförde MSB totalt 244 biståndsinsatser till stöd för länder som omfattas av OECD:s lista för biståndsmottagande länder. Tabell 3 visar de länder där MSB genomfört flest biståndsinsatser under året.

Insatser till Ukraina står för mer än 40 % av antalet genomförda biståndsinsatser, med 102 insatser. I övrigt är merparten av de vanligaste insatsländerna områden som befinner sig i långvarigt utdragna kriser. Undantagen är Pakistan och Filippinerna, där plötsligt inträffade naturkatastrofer föranlett merparten av insatserna.

Tabell 4. MSB:s finansiärer och intäkter för internationella insatser 2020-2022 (mnkr)

Finansiär	2022	2021	2020
Sida	124,4	164,0	165,6
Regeringskansliet	179,2	66,2	72,6
FN	1,2	3,8	0,5
EU	45,7	8,8	14,8
EU-länder	0,5	0,4	-
Totalt	351,1	243,2	253,5

Det totala kostnadsutfallet för MSB:s internationella insatsverksamhet var under 2022 drygt 351 mnkr. Detta innebär en ökning i storleksordningen 100 mnkr jämfört med de två närmast föregående åren.

Ökningen förklaras huvudsakligen av de extra medel som regeringen ställt till MSB:s förfogande för att genomföra insatser i Ukraina, samt en betydande EU-finansiering riktad mot samma kris.

Finansieringen från Sida, som historiskt sett vanligtvis är MSB:s största insatsfinansier, minskade under 2022 jämfört med nivåerna för 2020 och 2021. Den huvudsakliga orsaken är att flera omfattande boende- och kontorsprojekt implementerats under 2020 och 2021. Förutom vissa mindre delar så var dessa projekt färdigställda före 2022, vilket leder till minskad förbrukning av medel.

Tabell 5. Kostnader för insatsverksamhet inom civil krishantering 2022 (mnkr)

Insats	Belopp (mnkr)
Insatser FN	
UNMAS Afghanistan	1,5
ETB-stöd till fredsfrämjande insatser	0,7
UNMAS Security Focal Point	1,4
UNMAS Irak	0,5
UNDP Jemen	3,0
UNDP Sudan	4,6
Senior Specialist UNITAR	1,6
Insatser EU	
EUCAP Somalia	7,9
EUAM Irak	1,3
EUMM Georgien	1,3
EUAM Ukraina	4,9
EULEX Kosovo	0,3
EUPOL COPPS	2,6
EUCAP Sahel Niger	1,9
EUBAM Libyen	1,6
EUAM CAR	2,1
EUCAP Sahel Mali	1,9
Insatser OSSE	
OSSE Montenegro	1,9
OSSE Ukraina	3,0
Personal till högkvarter	
FN	0,3
EU	11,9
OSSE	4,2
Övrigt	
Insatsnära verksamhet	6,1
Förvaltningskostnader	9,7
Totalt	76,4

Insatsfinansieringen till området internationell civil krishantering/fredsfrämjande insatser styrs av ett särskilt regleringsbrev och särredovisas därför ovan. Kostnaderna för MSB:s arbete inom verksamhetsområdet har under 2022 fördelat sig enligt siffrorna i tabell 5. De totala kostnaderna uppgår till 76,4 mnkr, vilket är en ökning jämfört med 2021, då utfallet var 62,3 mnkr.

Tabell 6. Kostnader per organisation finansierat av Sida 2020-2022 (mnkr)

Organisation	2022	2021	2020
WFP	25,4	26,9	19,2
OCHA	3,4	3,6	10,8
IOM	11,3	26,6	16,4
UNICEF	23,7	19,2	21,8
UNWOMEN	3,9	1,0	-
UNHCR	22,3	53,9	72,1
UNDP	4,3	3,6	4,7
WHO	4,4	-	-
UNFPA	1,0	1,0	-
UNMAS	1,2	0,2	-
UNOPS	4,1	0,3	-
EU	2,6	4,3	-
Nationella myndigheter och ITP-projekt	13,7	17,4	14,7
Övrigt	3,1	6,1	6,0
Summa	124,4	164,0	165,6

Tabell 6 visar till vilka organisationer som MSB:s Sida-finansierade stöd gått, i form av kostnader för genomförda insatser. Merparten av finansieringen från Sida går till humanitära insatser med FN-organisationer som uppdragsgivare. Under 2022 har mest stöd kanaliserats via WFP, UNICEF och UNHCR.

Huvuddelen av finansieringen från Sida kanaliseras genom den fleråriga finansieringsöverenskommelse för humanitära insatser som tecknats av MSB och Sida. Även MSB:s insatser inom utvecklingsbistånd inom resiliensområdet har dock viss finansiering från Sida. Dessa insatser återfinns i huvudsak under posten Nationella insatser och ITP-projekt i tabellen ovan.

Tabell 7. Kostnader per insatsland 2022 (mnkr)

Land	Belopp (mnkr)	Land	Belopp (mnkr)
Afghanistan	15,2	Montenegro	1,9
Burkina Faso	0,6	Niger	1,9
CAR	5,2	Pakistan	2,3
Colombia	1,2	Polen	1,9
DR Kongo	5,7	Rumänien	1,7
Egypten	0,6	Senegal	2,8
Etiopien	8,0	Slovakien	1,1
Filippinerna	2,7	Somalia	2,7
Frankrike	1,4	Sudan	10,2
Georgien	1,3	Sydsudan	13,4
Haiti	2,0	Syrien	3,1
Irak	9,2	Tchad	1,4
Jemen	4,2	Thailand	1,4
Jordanien	1,5	Tjeckien	2,1
Kenya	0,7	Turkiet	1,3
Kosovo	0,3	Uganda	12,2
Libanon	0,1	Ukraina	147,6
Libyen	1,6	Ungern	0,1
Madagaskar	2,7	Venezuela	9,0
Mali	2,9	Västbanken	2,6
Mocambique	2,3	Övrigt	56,7
Moldavien	4,0		
Summa			351,1

Tabell 7 visar kostnader under 2022 för all internationell insatsverksamhet uppdelad per land (länder i bokstavsordning). Ukraina är med bred marginal det land som har högst kostnadsutfall med 147,6 mnkr. Detta motsvarar ca 42 % av hela insatsverksamheten. Övriga länder som har ett kostnadsutfall överstigande 10 mnkr är Afghanistan, Sydsudan, Uganda och Sudan.

Den stora post som kategoriserats som Övrigt består av insatser som inte kan kopplas till ett enskilt land. Det gäller exempelvis insatser med regionalt fokus och därmed flera mottagarländer, liksom insatser till högkvarter. Här återfinns också utfallet för förvaltningskostnader och insatsnära verksamhet inom civil krishantering.

Internationella insatser har under 2022 genomförts i 53 länder.

Tabell 8. Nyttjande av biståndsmedel för finansiering av beredskap och indirekta kostnader för biståndsinsatser 2022 (mnkr)

Verksamhet	Belopp (Mnkr)
Avdelningsledning	0,3
Stab	2,2
Nationella insatser och civilskydd	3,9
Kapacitetsutvecklande resiliensinsatser	7,1
Humanitära insatser	9,2
Fredsfrämjande insatser	2,2
Kompetensförsörjning av operativ personal	11,4
Utbildning och övning	10,2
Logistik	9,0
Centrallager	11,4
Materielutveckling	2,8
Operativ ledning	11,2
Säkerhet och hälsa	5,6
Overhead	19,9
Summa	106,3

I enlighet med villkor i MSB:s regleringsbrev får MSB nyttja maximalt 115 mnkr under 2022 av myndighetens förvaltningsanslag för finansiering av beredskap och indirekta kostnader för biståndsinsatser. Nyttjandet av dessa medel under året redovisas i tabell 8.

Under verksamheterna Avdelningsledning och Stab finansieras delar av kostnaderna för anställda vid ledningen för MSB:s operativa avdelning. En viss del av denna personals arbete är relaterad till insatsverksamheten, vilket gör att kostnaderna faller in under beredskap och indirekta kostnader för insatsverksamheten. Området nationella insatser och civilskydd avser bland annat delar av personalkostnader vid samordningsfunktionen för MSB:s insatsenheter samt för enhetschefen som är sammanhållande och genomför gemensamma åtgärder för hela insatsområdet.

Områdena kapacitetsutvecklande resiliensinsatser, humanitära insatser och fredsfrämjande insatser avser huvudsakligen personalkostnader vid MSB:s enheter för internationella insatser. Stora delar av denna verksamhet finansieras via externa medel, nämligen allt arbete som är att betrakta som direkt insatsverksamhet kopplat till enskilda insatser. Väsentliga delar av verksamheten är dock att betrakta som beredskap och indirekt insatsverksamhet. Här finansieras exempelvis enhetsledning samt de verksamhetsansvariga som leder och fördelar arbetet inom enheterna för internationella insatser. Dessa ansvarar även för strategisk utveckling tillsammans med MSB:s partners, bedömning av inkommande insatsförfrågningar, övergripande ansvar

för att säkra insatsfinansiering i enlighet med ställda krav i MSB:s instruktion, med mera. Vidare finansieras här tjänster för utvecklingsarbete relaterat till MSB:s operativa leveranser samt arbete som bedrivs för att stärka kvaliteten i insatser inom ett antal tvärgående områden såsom jämställdhet, miljö och utveckling av resultatstyrning. Även proaktivt arbete tillsammans med MSB:s partners kan finansieras här, vilket t ex kan handla om att tillsammans med FN-organisationer besöka utsatta områden för att på plats skaffa en bättre bild över på vilket sätt MSB:s kompetens skulle kunna komma till användning i form av insatser.

Områdena kompetensförsörjning av operativ personal och utbildning och övning omfattar främst personal- och utbildningskostnader vid MSB:s enheter som ansvarar för att bygga upp MSB:s resursbas av personal för insatsverksamheten. Här finns också kostnader för utbildnings- och övningsverksamhet för den operativa personalen.

Området logistik, centrallager och materielutveckling omfattar personal-, materiel- och lokalkostnader vid MSB:s enheter för logistik och stödresurser. Verksamheten inbegriper bland annat anskaffning, hantering, underhåll och utveckling av den omfattande materiel som krävs för att beredskapen för insatsverksamheten ska upprätthållas. Beredskap finns för insatser inom ett stort antal operativa leveranser, vilket också gör att materiel- och logistikberedskapens kostnader är betydande. Enheternas personal ansvarar även för de materialtransporter som behöver finnas tillgängliga för att verksamheten ska fungera.

Operativ ledning handlar om delfinansiering av huvudsakligen personalkostnader för tjänsteman i beredskap (TiB) och omvärldsbevakning. Enheten håller löpande bevakning på omvärldsfaktorer av betydelse för insatsverksamheten och upptäcker, verifierar och larmar vid händelser av betydelse. Vidare utförs fördjupade analyser av omvärldsutvecklingen. Inom området finns också kostnader för MSB:s beredskapsfunktioner, som finns tillgängliga dygnet runt för att vid akuta förfrågningar kunna påbörja nya insatser vid särskilda händelser, alternativt hantera akuta situationer i redan pågående insatsverksamhet. Vidare delfinansieras kostnader för den teknik som behövs för att upprätthålla ovanstående funktioner.

Området säkerhet och hälsa avser främst personalkostnader i verksamheten som genomför de säkerhetsanalyser som är en förutsättning för MSB:s beslutsfattande inför beslut om insatser, då insatserna ofta sker i säkerhetsmässigt utmanande miljöer. Här återfinns även kostnader för det fysiska och psykosociala hälsostöd som ges till personal på insats av anställda vid enheten.

Overheadposten bidrar med kostnadstäckning för myndighetsgemensamma funktioner såsom lokaler, teknik, ekonomi, myndighetsledning, med mera

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap